

”Vakna och jubla, ni som ligger i mulden!”

Olika syner på kroppen i samband med uppståndelsen inom judendom och kristendom

---

”Let those who dwell in the dust
wake up and shout of joy”

Different views on the body in connection with the resurrection in Judaism and Christianity

---

Julia Grunnan

Institutionen för samhälls- & kulturvetenskaper

Religionsvetenskap III

---

15 hp

Sören Dalevi

Kerstin von Brömssen

HT 2013

SAMMANDRAG

Alla människor frågar sig någon gång vad som kan komma ske efter att vi dör. Tankar om döden och livet efter detta är alltid ett aktuellt samtalsämne, inte minst inom religionsvetenskapen. Att vara ovetande om framtiden kan vara skrämmande och religioner gör nästan uteslutande alltid försök till att svara på dessa frågor och ge ro till den oroliga människan. Något som fungerat som en lösning på människans rädsla för döden inom den judiska och kristna traditionen är tron på den kroppsliga uppståndelsen.

Denna uppsats ger större kunskap om hur judiska och kristna teologer och traditioner sett på kroppen i samband med uppståndelsen inom båda religionerna.

För att utkristallisera de olika kroppssyner som figurerar i denna diskussion har en kvalitativ litteraturanlys använts för att analysera utvalda teologers forskning. Ett analysverktyg som består av fyra olika kroppssyner har använts för att skilja de olika kroppssyner åt. I analysen har även en distinktion gjorts mellan holistiska och hellenistiska teologer.

Resultatet visar på att kroppssynerna är religionsöverskridande och bygger mer på om teologen tillhör den holistiska eller hellenistiska traditionen än vilken av religionerna man tillskriver sig.

Nyckelord: Uppståndelse, kristendom, judendom, Gud, Jesus, den kroppsliga uppståndelsen, kropp, själ, livet efter detta.

ABSTRACT

All people at some point ask themselves what could happen after we die. Thoughts about death and the afterlife is always a current topic, not least within the science of religion. To be uncertain of the future can be intimidating and religions almost exclusively try to answer these questions and give peace to the troubled man. Something that have functioned as a solution to man's fear of death in the Jewish and Christian tradition is the belief in the bodily resurrection.

This paper provides a greater understanding of how Jewish and Christian theologians and traditions look at the body in connection with the bodily resurrection.

To crystallize the variety of body visions that appear in this discussion a qualitative literature analysis have been used to analyse research from selected theologians. A tool that have been used for the analysis consist of four different body visions. The analysis also consist of a distinction between holistic and Hellenistic theologians.

The result shows that the body views exceeds the boundaries between religions and depends more on if the theologian is part of the holistic or Hellenistic tradition than which religion they ascribe to themselves.

Keywords: Resurrection, Christianity, Judaism, God, Jesus, Bodily resurrection, the body, the soul, afterlife.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING	1
1.1 BAKGRUND	2
1.2 SYFTE	5
1.3 FRÅGESTÄLLNINGAR	5
1.4 METOD	6
1.4.1 KVALITATIV STUDIE.....	6
1.4.2 ANALYSVERKTYG OCH BEGREPP	6
1.5 URVAL	10
1.6 TIDIGARE FORSKNING	13
2. RESULTAT	16
2.1 KROPP OCH SJÄL – ENHET ELLER ÅTSKILJT?	16
2.2 JESUS KROPPSLIGHET	18
2.3 DEN ÅTERUPPVÄCKTA KROPPEN	23
2.4 DEN ESSENTIELLA KÄRNAN	25
3. ANALYS	27
3.1 SYNEN PÅ KROPPEN I SAMBAND MED UPPSTÅNDELSEN	27
3.1.1 TVÅ LÄGER.....	27
3.1.2 PROBLEMET ”SAMMA KROPP”	28
3.2 RELIGIONSÖVERSKRIDANDE ELLER INTE?	30
4. AVSLUTANDE DISKUSSION	33
5. REFERENSER	35
TRYCKTA KÄLLOR	35
ELEKTRONISKA KÄLLOR	35
6. BILAGOR	36

1. INLEDNING

Alla människor frågar sig någon gång vad som kommer att ske efter att vi dör. Tankar om döden och livet efter detta är alltid ett aktuellt samtalsämne, inte minst inom religionsvetenskapen.

Religioner gör nästan uteslutande alltid försök till att svara på dessa frågor och ge ro till den oroliga människan. En förklaring i alla fall jag växt upp med är att man efter döden kommer till en bättre plats såsom himlen eller paradiset där man lever vidare på något sätt. Något annat som fungerat som en förklaring till vad som sker efter döden är uppståndelse tron.

I samband med att det övernaturliga fick ett uppsving inom populärkulturen de senaste åren har diskussionen om vad som sker efter döden blivit aktuell ännu en gång. De övernaturliga TV-serier leker gärna med tanken på vad som sker efter döden. Till exempel *Supernatural*¹ leker även med tanken om att människan skulle kunna återvända igen efter sin död. Även om detta är populärkultur och fiktion väcker det ändå funderingar: Finns det något sätt att återuppväcka de döda?

Idén att människor skulle kunna uppstå från de döda både kroppsligen och innehar inom både judendom och kristendom fungerat som en lösning på människans rädsla för döden. Men den uppfattning som finns om främst den kroppsliga uppståndelsen, som är det som denna uppsats behandlar, snarare är någon gammal och judisk föreställning som inte återfinns i vare sig modern kristendom eller nutida judendom. Den kroppsliga uppståndelsen återspeglas i vissa bibeltexter som kan återfinnas i Gamla testamentet:

Dina döda skall få liv igen, deras kroppar skall uppstå. Vakna och jubla, ni som vilar i mullen! Ty din dagg är en ljusets dagg, du låter den falla över skuggornas land.²

Historiskt sett har synen på den kroppsliga uppståndelsen inte varit så problematisk. Att Gud skulle kunna återuppväcka personer från de döda sågs inte som något omöjligt då hans makt som skapargud var överväldigande. Om Gud kunde skapa en helt ny människa och till och med skapa hela universum borde det nästan till och med kunna vara enklare att återskapa en människa som dött.³

---

¹ *Supernatural*, Wonderland Sound and Vision, USA

² Jesaja 26:19

³ Strickland, L. (2010). The doctrine of 'the resurrection of the same body' in early modern thought. *Religious Studies*, (46), 163-183, s. 163

Den tidiga kristna kyrkan genomsyrades av den judiska kroppssynen och många forskare är överens om att tron på den allmänna kroppsliga uppståndelsen var allmänt vedertagen av samhället på Jesus tid samt åren därefter. I och med nya idéströmningar, såsom gnosticismen, blev denna kroppssyn alltmer ifrågasatt och alternativa tolkningar uppkom. Men hur såg man på kroppen i samband med uppståndelsen?

1.1 BAKGRUND

Tanken på döden som skapad av Gud är inte allmänt accepterad som man ibland kan tro. Inom den judiska traditionen har det rabbiniska lärosätet länge ansett att döden var ett straff som inte var menat för mänskligheten från början av Gud utan kom till världen på grund av Adams synd. Denna finns beskriven i 1 Mos 2:16-17:

Herren Gud gav detta bud: ”Du får äta av alla träd i trädgården utom av trädet som ger kunskap om gott och ont. Den dagen du äter av det trädet skall du dö.”

Straffet människan fick till följd beskrivs i 1 Mos 3:17-19:

Till mannen sade han:
Du som lyssnade till din hustru
och åt av trädet som jag förbjöd dig att äta av,
Förbannad skall marken vara för din skull.
Med möda skall du hämta din näring från den
så länge du lever,
törne och tistel skall den ge dig.
Du skall äta av växterna på marken,
du skall slita för ditt bröd i ditt anletes svett
tills du vänder åter till jorden.
Ty av den är du tagen,
jord är du och jord skall du åter bli.”

Adams synd resulterade i att alla människor en dag skall dö. Eftersom döden uppkom som en synd betraktas ett långt liv som något gott inom judendomen och döden ska undvikas och bekämpas så länge som möjligt.⁴

Vad man faktiskt trodde skulle ske efter döden inom tidig judendom är dock diffust. Israelitiska texter talar om *sheol* som är beskrivet som en dyster underjord där de döda ”sov” (Finns beskrivet i till exempel 1 Mos 37:35). Sheol var ett skuggrike vilket var vanligt

---

⁴ Groth, B. (2005). *Judendomen: Kultur, Historia, Tradition*. Stockholm: Natur och Kultur, s. 128

förekommande i Mellanöstern. Sheol är ett tecken på att de döda ansågs ha någon form av existens inom judendomen och på något sätt gick att nå. Samtidigt beskriver alla äldre bibeltexter sheol som något skiljt från, och utom räckhåll för, Gud. Det är först efter den Babyloniska fångenskapen 567-539 f.kr. som tron på kroppslig uppståndelse växte fram inom judendomen.⁵ Om detta snarare var en metafor för Israels uppvaknande efter exilen och dess återkomst till sin nation än om ett individuellt uppvaknande har diskuterats av forskare, men kopplat till tron på den individuella kroppsliga uppståndelsen tolkas detta fortfarande bokstavligen.

Även i den antika världen figurerade det idéer om någon form av liv efter döden men det var dock få som trodde på någon form av kroppslig uppståndelse. Det fanns även en del antika tänkare som förnekade all form av liv efter döden. Kroppen ansågs syndig inom den platoniska idévärlden som rådde inom vissa kretsar och det innebar att den kroppsliga uppståndelsen vare sig ansågs möjlig eller att föredra. Endast vid döden blir själen helt fri från sitt största hinder, kroppen. Även Aulus Cornelius Celsus som var en romersk författare under första århundradet e.kr. sade att kroppen som är fylld av saker som inte ens är trevligt att tala om skulle Gud aldrig vare sig vilja, eller kunna göra, evig. Vilken mänsklig själ skulle ens ha en begäran efter en kropp som ruttnat?⁶

I början av vår tidräkning började de lärda inom judendomen intressera sig mer för den enskilde individens öde efter döden än tidigare. Under tidig talmudisk tid var tron på den allmänna kroppsliga uppståndelsen mer eller mindre stadsfäst enligt forskare som Bente Groth. Rabbinerna sammanflätade profetian om Messias med uppståndelsen då själen lever vidare efter döden men återförenas med kroppen inför domens dag då Messias återvänder.

Under den hellenistiska perioden (323-146 f.kr.) var uppståndelsetron inriktad på rättvisa, belöning och bestraffning. Sett ur ett kollektivt perspektiv var den ultimata belöningen för judarna kroppslig och själslig överlevnad för Israels folk.⁷ Uppståndelsetron var dock något som ändrades över tid i möten med andra kulturer, men detta innebar inte att det ena uteslöt det andra.⁸

Även om begreppet kroppslig uppståndelse inte används i dagens samhälle på samma sätt som för 2000 år sedan fortsätter ämnet att förundra och förbrylla både forskare och gemene man. För att förstå uppståndelsetrons uppkomst och utveckling måste man se till dess ursprung. Då den kroppsliga uppståndelsen utmärker sig främst inom den judiska traditionen

---

⁵ Groth, B. (2005). *Judendomen*, s. 128-129

⁶ Setzer, C. (2004). *Resurrection of the body in early Judaism and early Christianity*. Boston: Brill Academic Publishers, s. 1-2

⁷ Setzer, C. (2004). *Resurrection of the body in early Judaism and early Christianity*, s. 11

⁸ *Ibid.*, s. 20

kan man inte tala om fenomenet utan denna religion. Men i och med Jesus uppståndelse är har den också haft en inverkan på, och blivit en central del av, den kristna tron. Då Jesus levde och predikade i en judisk kontext går det inte att samtidigt undersöka den kristna synen på den kroppsliga uppståndelsen utan att undersöka den judiska synen.

1.2 SYFTE

Syftet med denna uppsats är att undersöka synen på den kroppsliga uppståndelsen inom judendom och kristendom ur ett kroppsligt perspektiv, genom att analysera både kristna och judiska tänkares åsikter om detta fenomen.

1.3 FRÅGESTÄLLNINGAR

I syfte att tydliggöra ovanstående syfte har jag benat ut detta i tre frågeställningar.

Frågeställningarna lyder:

1. Hur ser de judiska och kristna tänkarna på kroppen och själen i samband med uppståndelsen?
2. Vad skiljer och förenar de olika tänkarnas kroppssyner?
3. Finns det områden där åsikterna överlappar mellan de olika religionerna?

1.4 METOD

1.4.1 KVALITATIV STUDIE

I denna uppsats används en kvalitativ litteraturstudie, vilket finns beskrivet i Robert K. Yins bok *Kvalitativ forskning från start till mål*. I denna metodbok lyfter Yin främst fram fyra centrala delar man måste tänka på vid en kvalitativ studie; avgränsa område att undersöka, samla in väsentligt material, analysera och tolka detta och slutligen dra slutsatser av resultatet.⁹ För att sedan kunna gå igenom forskningsläget i ämnet skall man göra en selektiv, och inte omfattande, genomgång. Den litteratur som man skall gå igenom ska vara direkt relaterad till undersökningen för att på ett bra sätt kunna sammanställa det som finns skrivet om detta ämne.¹⁰

Yin poängterar att en kvalitativ analys inte följer en exakt ordning men att den ändå är strukturerad. Det är främst tre delar Yin lyfter fram inom en kvalitativ analys; sammanställning (resultat), tolkning och slutsats. När det kommer till materialet som samlats in måste detta sorteras.¹¹ De analysverktygen som används för detta ändamål i denna uppsats kommer att beskrivas senare i ”Analysverktyg och begrepp”.

Ett annat användbart verktyg för sortering av materialet som Yin lyfter fram är att kontinuerligt ha med sig vissa frågor i bakhuvudet såsom de övergripande frågeställningarna. Genom att hålla sig till dem sorteras inte det relevanta bort i insamlingsprocessen och tvärtom.¹²

När det sedan kommer till tolkningen av det insamlade materialet lyfter Yin fram problematiken i att veta vad som är en god tolkning. Detta är inte lätt att veta. Men ett möjligt sätt att tolka är att beskriva. Det är även bra att ha ett övergripande tema på sin uppsats, vilket i denna uppsats är ämnet ur ett kroppsligt perspektiv. Slutsatserna är sedan kopplade till analysen och tolkningen.¹³

1.4.2 ANALYSVERKTYG OCH BEGREPP

För att kunna analysera materialet i denna uppsats har en del begrepp och analysverktyg använts. Till en början har en övergripande sortering av teologerna gjorts. För att skilja dem åt har de delats in i två spektran; det *holistiska* och *hellenistiska* spektrat. När forskningsläget har kartlagts har det blivit klart för mig att det är dessa två spektran som det skiljs mellan i

---

⁹ Yin, R.K. (2013). *Kvalitativ forskning från start till mål*. Studentlitteratur AB, Lund, s. 53

¹⁰ Yin, R.K. (2013). *Kvalitativ forskning från start till mål*, s. 55-56

¹¹ Ibid., s. 180

¹² Ibid., s. 186

¹³ Ibid., s. 217-218

diskussionen om teologernas syn på kroppen. Nedan följer en förklaring till dessa två begrepp och dess innebörd i denna uppsats:

- *Holistisk kroppssyn* innebär att det är helheten som är primär i förhållande till delarna. Man kan se det som ett monistiskt synsätt. Detta innebär att människan ses som en helhet. Kroppen och själen skiljs inte åt utan fungerar endast tillsammans och inte åtskiljt. Man ska inte se helheten som en summa av delarna, utan det är så mycket mer än det.¹⁴ Detta ses ofta som ett klassiskt judiskt och hebreiskt synsätt.

- *Hellenistisk kroppssyn* utvecklades från grekiska idéer där gnosticisism och platonisk filosofi har påverkat. Den hellenistiska synen på kroppen innebär en dualistisk syn, där de olika delarna är viktigare än själva enheten. Här är själen och kroppen åtskiljt. I den yttersta polen av detta spektra ses kroppen ofta som syndig och ett hinder för själen.¹⁵

Genom att göra denna sortering bland både judiska och kristna teologer går det sedan att göra en religionsöverskridande jämförelse teologerna emellan.

Som nämndes tidigare är den holistiska och hellenistiska kroppssynen varandras motpoler vilket innebär att det finns många steg däremellan. Med anledning av detta behövs ett analysverktyg som är utvecklat för synen på kroppen i samband med uppståndelsen. För att lättare kunna urskilja teologernas och traditionernas olika kroppssyner på ett djupare plan och starkare sammankopplat med ämnet kommer ytterligare ett analysverktyg att användas. Detta är beskrivet och framställt i en artikel av Lloyd Strickland¹⁶ som är en amerikansk forskare inom teologi och filosofi. Det består av fyra olika syner på den återuppväckta kroppen. Dessa fyra syner är översatta från engelska till svenska så ordnära som möjligt av mig.

Det som nu följer är beskrivningar av dessa fyra kroppssyner som kommer att användas i denna uppsats:

UK₁¹⁷: En persons återuppväckta kropp kommer att bestå av alla de delar, och bara de delar, som personens kropp bestod av vid dödsögonblicket.

Strickland förklarar denna kroppssyn med hjälp av ett exempel med en klocka; om man plockar isär en klocka och sedan sätter ihop denna igen med exakt samma delar på exakt samma plats så kan man vara säker på att den åter hopsatta klockan är densamma som innan

---

¹⁴ Se till exempel. McGrath, A. E. (2011). *Christian Theology: An introduction* (5 uppl.). Oxford: Wiley-Blackwell, s. 5

¹⁵ Se till exempel. McGrath, A. E. (2011). *Christian Theology: An introduction*, s. 4

¹⁶ Strickland, L. (2010) The doctrine of 'the resurrection of the same body' in early modern thought. *Religious Studies* (46), s. 163-183. I artikeln lyfter Strickland fram åtta kroppssyner, men för denna uppsats har de fyra mest relevanta valts ut av dessa åtta. Dessa fyra är utspridda över hela spektrat och representerar de olika kroppssynerna väl då de andra kroppssynerna han lyfter fram utgör väldigt små skillnader och passar bättre i ett större arbete.

¹⁷ UK_x = "Uppståndelse Kropp x". Strickland benämner kroppssynerna som "RB_x" vilket betyder "Resurrection Body"

den togs isär.¹⁸ Detta synsätt ingår i det holistiska spektrat då man inte talar om själ och kropp åtskiljt utan endast talar om en helhet.

UK₂: En persons återuppväckta kropp kommer att bestå av alla och bara de delar av materia som personens kropp bestod av vid dödsögonblicket, eller kommer att bestå (om det är möjligt) av så många delar som det är möjligt att återskapa samt några nya delar av materia som inte tidigare alls varit en del av personens kropp.

Denna kroppssyn utvecklades av Winch Holdsworth där ny materia kunde användas vid uppståndelsen. Grunden i detta synsätt är att Gud självfallet använder alla delar som är tillgängliga men om det behövs så tillkommer ny materia som inte varit en del av den uppståndne personens kropp någon gång under livstiden. Vikten ligger vid att den nya materia är främmande och inte varit en del av kroppen tidigare.¹⁹ På grund av detta kunde personen vara förvandlad och närmast oigenkännlig vid uppståndelsen. Även detta synsätt hör till det holistiska spektrat då ingen distinktion görs mellan kropp och själ utan människan ses som en helhet.

UK₃: En persons återuppväckta kropp kommer att bestå av någon form av essentiell kärna som förblir numeriskt samma kärna som personens kropp under livstiden innehöll, samt av andra bitar av materia som har eller inte har varit sammansatta under livstiden.

Inom detta synsätt är det den essentiella kärnan som är det viktiga i den uppståndne personens kropp. Så länge denna essentiella kärna finns kan kroppen klassas som densamma som i livet. Man skall dock inte missta den essentiella kärnan för att likställas med själen utan kärnan är snarare något annat som kan vara ett *säte* för själen. Detta innebär att utan den essentiella kärnan kan inte själen ta boning i kroppen. Ett exempel på denna typ av kärna är hjärtat inom den ortodoxa kyrkan som anses vara själens boning och det viktiga i personens existens. Till skillnad från de andra två kroppssynerna lägger inte UK₃ lika mycket vikt på materia. Den essentiella kärnan är det viktiga och det kroppsliga löser sig automatiskt.

UK₄: En persons återuppväckta kropp kommer att bestå av samma själ förenat med en mängd materia.

Till skillnad från UK₁ och UK₂ skiljer detta synsätt på själ och materia, vilket gör att det snarare tillhör det hellenistiska spektrat då det är delarna som beskrivs snarare än helheten. Till skillnad från UK₃ som talar om den essentiella kärnan talar detta synsätt om själen och den essentiella kärnan behövs inte för att själen ska kunna existera i kroppen. Det läggs även praktiskt taget ingen vikt vid vilken typ av materia den återuppväckta kroppen ska bestå av.

---

¹⁸ Strickland, L. (2010). The doctrine of 'the resurrection of the same body' in early modern thought, s. 166-167

¹⁹ Ibid., s. 171

René Descartes som var en fransk filosof på 1600-talet förespråkade denna typ av kroppssyn. Han ansåg att det var själen som utgjorde grunden som skapar den nya kroppen oavsett vad för materia den innehåller.²⁰ Man kan förklara hans dualistiska syn på kroppen som så att kropp och själ är olika substanser. En kropp är ett ting som inte kan tänka, och en själ är tänkande men saknar läge i rummet. Växter och djur saknar själsliv helt enligt Descartes och är snarare komplicerade maskiner. Det är bara människan som har en själ. Själen är dock av materiell natur och samspelar med kroppen.²¹

Dessa fyra kroppssyner sträcker sig över både det holistiska och hellenistiska spektrat. De innefattar olika centran och lägger vikt vid olika saker vilket gör att det ger en bra och övergripande blick av de kroppssyner som finns inom detta ämne. Med hjälp av dessa kommer framställningen av de olika kroppssynerna bli tydliga och lätta att jämföra.

---

²⁰ Strickland, L. (2010). The doctrine of 'the resurrection of the same body' in early modern thought, s. 178

²¹ Nationalencyklopedins nätupplaga, Sökord: "René Descartes", <http://www.ne.se/lang/rene-descartes>, hämtad 2014-01-20 kl. 14.27

1.5 URVAL

Då denna uppsats undersöker det individuellt kroppsliga, även kallad materiella, aspekten på den kroppsliga uppståndelsen har de mesta av den litteratur som finns gällande uppståndelsens metaforiska betydelse valts bort i mitt urval. Nedan följer en kort beskrivning av en del av den och de teologer som kommer att användas i analysen. Då den metaforiska betydelsen inte kommer att ha en större del i denna uppsats har som sagt denna litteratur valts bort.

Efter att viss litteratur sorterats bort har ett antal teologer framkommit i den litteratur som behandlat mitt ämne. Det är dessa teologers framställningar av ämnet som jag valt att analysera i denna uppsats och det är främst deras som kommer att utgöra materialet för min analys. Nedan kommer kortfattade presentationer om dessa teologer och den forskning som förekommer i denna uppsats.

John D. Levenson: Levenson är en judisk teolog som specialiserat sig på forskning om det Gamla Testamentet och hans arbete fokuserar på tolkning av den hebreiska bibeln. Mycket av hans arbete fokuserar på relationen mellan judendom och kristendom över tid. Hans bok *Resurrection and the Restoration of Israel: The Ultimate Victory of the God of life*²², vilken vissa delar av kommer att användas i denna uppsats, vann ett nationellt judiskt bokpris.²³

Kevin J. Madigan: Madigan är Levensons kollega. Han specialiserar sig på medeltida kristen tro och religiös praktik. År 2008 publicerade Madigan och Levenson *Resurrection: The Power of God for Christian and Jews*²⁴ som beskriver forskning de bedrivit tillsammans. Detta arbete kommer att användas i denna uppsats.²⁵ I denna bok har de tillsammans gjort ett försök att klargöra uppståndelsestrons ursprung. Även om uppståndelseatron har varit en central del av kristendomen i över 2000 år, och judendomen ännu längre, är det missförstått både bland icke-troende och troende, vilket boken ämnar att förklara.

Claudia Setzer: Setzer är en teolog som intresserat sig för både den hebreiska bibeln och tidig judendom samt Nya testamentet och kristendomens ursprung. Hennes arbeten fokuserar på relationen mellan judar och tidiga kristna.²⁶ Hennes arbete *Resurrection of the*

---

²² Levenson, J. D. (2006). *Resurrection and the Restoration of Israel: The Ultimate Victory of the God of life*. New Haven: Yale University Press

²³ Harvard Divinity Schools hemsida, <http://www.hds.harvard.edu/people/faculty/jon-d-levenson>, hämtad 2014-01-20 kl. 14.58

²⁴ Levenson, J. D., & Madigan, K. J. (2008). *Resurrection: The Power of God for Christians and Jews*. New Haven: Yale University Press

²⁵ Harvard Divinity Schools hemsida, <http://www.hds.harvard.edu/people/faculty/kevin-j-madigan>, hämtad 2014-01-20 kl. 15.04

²⁶ Manhattan College's hemsida, <http://manhattan.edu/faculty/claudiasetzer>, hämtad 2014-01-20 kl. 15.11

*body in early Judaism and early Christianity*²⁷ används i denna uppsats. Eftersom Setzer i denna bok både beskriver om den individuella och den kollektiva kroppen inom uppståndelsetron kommer endast delar av hennes arbete att användas i denna uppsats då den inte ämnar undersöka den kollektiva kroppen.

Magnus Abrahamson: En utav de största inom detta område i Sverige är Magnus Abrahamson. Han är forskare inom tros- och livsåskådningsvetenskap och systematisk teologi vid Uppsala universitet.²⁸ Han disputerade år 2002 med arbetet *Jesu uppståndelse som historiskt problem; en studie av Rudolf Bultmanns och Wolfhart Pannenberg's tolkningar*²⁹ och gav sedan ut boken *Efter korsfästelsen; om tro, förnuft och Jesu uppståndelse*³⁰. Båda arbetena kommer att användas i denna uppsats.

Vid kartläggning av forskningsläget var det två tidiga teologer som nämndes extra i litteraturen. Eftersom dessa två ses som viktiga inom detta ämne kommer deras kroppssyner analyseras i denna uppsats.

Paulus: (född cirka 4 f.kr., död ca 62 e.kr) var en nytestamentlig författare och missionär. Han kom från en hebreisk bakgrund. I denna uppsats kommer ett arbete av **Dan Lioy** att användas för att framställa Paulus kroppssyn. Lioy är en luthersk teolog och kaplan inom den lutherska kyrkan.³¹ I artikeln "Jesus' resurrection and the nature of the believer's resurrection body (1 corr 15:1-58)"³² har Lioy analyserat första korinthierbrevet för att därigenom komma åt essensen av Paulus syn på kroppen i samband med uppståndelsen. Framställningen av Paulus kroppssyn i denna uppsats är övergripande återgett från denna artikel. Även Abrahamson talar om Paulus i sina texter.

Procopius: Procopius var en östromersk historieskrivare på 500-talet e.kr. Han var enligt Setzer den första som sammanställde och förklarade synen på den kroppsliga uppståndelsen. Han var själv förespråkare för uppståndelsetron och ville argumentera mot de förnekare som fanns i hans samtid. Hans arbete och argument framställs utförligen i Setzers arbete som beskrivits tidigare. Framställningen av Procopius kroppssyn kommer således från detta arbete.

---

²⁷ Setzer, C. (2004). *Resurrection of the body in early Judaism and early Christianity*.

²⁸ Svenska Kyrkans hemsida, <http://www.svenskakyrkan.se/default.aspx?di=947975>, hämtad 2014-01-20 kl. 15.39

²⁹ Abrahamson, M. (2001). *Jesu uppståndelse som historiskt problem: en studie av Rudolf Bultmanns och Wolfhart Pannenberg's tolkningar*. Skellefteå: Norma

³⁰ Abrahamson, M. (2005). *Efter korsfästelsen: om tro, förnuft och jesu uppståndelse*. Skellefteå: Artos & Norma Bokförlag

³¹ Academia, <http://ilt.academia.edu/DanLioy>, hämtad 2014-01-20 kl. 15.25

³² Lioy, D. (2011). Jesus' resurrection and the nature of the believer's resurrection body (1 corr 15:1-58). *Conspetus*, 12, s. 89-127

Denna uppsats ämnar inte dra några övergripande slutsatser om hela den judiska eller kristna traditionens syn på den kroppsliga uppståndelsen då det endast är ett antal teologer som analyseras. Men en kristen tradition som fått mer utrymme i uppsatsen är den **Katolska kyrkan** vilket är den största traditionen. Då *Katolska kyrkans Katekes*³³ omnämns och diskuteras på många ställen i litteraturen har den blivit en del av analysen. Denna katekes används idag inom katolska kyrkan och sammanfattar för gemene man dess grundläggande drag och vad de tror på. Är man intresserad av den katolska tron eller kanske vill konvertera är det denna som katolska kyrkan hänvisar dig till att läsa.

Utöver dessa arbeten kommer tre till att användas i uppsatsen, dock i mindre utsträckning.

Arbetet av Strickland som använts till metod i denna uppsats kommer att bearbetas ytterligare i resultatet och analysen.

Bente Groths bok *Judendomen* som nämnts i inledningen finns med i resultatet då boken ger en sammanfattad bild av döden och livet efter döden inom den judiska traditionen.

Hans-Inge Peterson har i boken *Kropp och själ inom filosofi, religion och medicin*³⁴ givit en kort sammanfattning om kropp och själ förhållandet inom religioner. Denna sammanfattning används i denna uppsats.

Vid sökning efter material var det dessa arbeten som var mest framträdande och fått recensioner och kommentarer. De flesta av teologerna talar även utifrån både den judiska och kristna traditionen samt har en tydlig kroppslig inriktning. Det jag är medveten om i mitt urval är att de judiska teologerna är underrepresenterade vilket kan påverka mitt resultat.

Innehållet i teologernas arbeten kommer att beskrivas ytterligare under ”Tidigare forskning” och i resultatet.

---

³³ Då Katolska kyrkans katekes är väldigt lång och omfattande har jag valt att använda mig av den ”lilla” katekesen som är en sammanfattning av den stora.
Katolska kyrkans lilla katekes,
http://www.vatican.va/archive/compendium_ccc/documents/archive_2005_compendium-ccc_sv.html

³⁴ Peterson, H.-I. (2001). *Kropp och Själ i filosofin, religion och medicin: idéhistoriskt översikt från antiken till vår egen tid*. Sävedalen: Warne.

1.6 TIDIGARE FORSKNING

Som nämnts tidigare är den kroppsliga uppståndelsen inom judendom och kristendom inget outforskat område. I forskningsläget inom detta område kan man se att forskare främst har riktat in sig på två olika orienteringar inom detta ämne; den *individuella* och den *kollektiva* kroppsliga uppståndelsen. Denna uppsats ämnar som sagt att undersöka den individuella kroppsliga uppståndelsen. Men då en del av arbetena som nämndes i föregående avsnitt tar upp båda inriktningarna kommer jag även att redogöra lite för den kollektiva.

En som skrivit mycket om detta är Claudia Setzer. Hon har tagit som ett exempel Heseke 37:1-15 (se bilaga 6) från Gamla testamentet som tolkats av många forskare inom den judiska traditionen både på ett individuellt och ett kollektivt sätt. Hon beskriver hur Hesekelexten har tolkats som en metafor för nationen Israels uppvaknande efter exilen snarare än en beskrivning av ett individuellt kroppsligt uppvaknande efter döden.³⁵ Hon lyfter även fram teorin om att alla de bibelställen i Gamla testamentet som omnämner en kroppslig uppståndelse skrevs under en tid av politiskt kaos och då förföljelsen var ett faktum. Man kan då anta att dessa bibeltexter snarare uttrycker en metaforisk framtidstro för Israels folk än ett kroppsligt uppvaknande efter döden. Därför finns det enligt Setzer inte så mycket i det Gamla testamentet som talar om en judisk tro på ett liv efter döden. En annan teori, som kommer att lyftas fram senare i uppsatsen, om varför den kroppsliga uppståndelsen inte fått så stort utrymme i den hebreiska bibeln är för att judarna under den här tiden levde i en sådan kontext där den kroppsliga uppståndelsen var självklar. Därför behövdes den inte skrivas ut så tydligt på grund av läsarnas förförståelse.³⁶

Som tidigare nämnt har även den judiska forskaren Jon D. Levenson fördjupat sig inom detta område. I *Resurrection and the Restoration of Israel* vill han ge en djupare kunskap om uppståndelsetron som är en central del inom den rabbiniska judendomen. Denna tro har enligt Levenson fått väldigt lite uppmärksamhet i modern tid. Tron på att Gud på domens dag skulle uppväcka de döda och restaurera dem till full kroppslig existens missförstås ofta som tron på främst själens odödlighet. Enligt Levenson missförstår ”de mindre lärda” fenomenet som uppkommet ur kristendomen snarare än att det från början var en del av judendomen. Denna missuppfattning får mycket av sin kraft från den samstämmiga synen bland specialister på den hebreiska bibeln och postbiblisk judendom som är att, som nämnts innan, det inte finns så mycket omnämnt om den kroppsliga uppståndelsen i den hebreiska bibeln. Enligt Levenson kan man till och med sammanfatta det så att de dödas uppståndelse inte har några tidiga rötter alls. Det finns inga källor i den hebreiska bibeln som ger en framtidssyn om liv och död. I den

---

³⁵ Setzer, C. (2004). *Resurrection of the body in early Judaism and early Christianity*, s. 6-8

³⁶ *Ibid.*, s. 9-10

hebreiska bibeln, förutom några få avsnitt som uppkommit sent, är döden en oproblematisk del av Guds plan för människan och är menat att vara en del av Guds skapelse. Det finns inte vare sig en förväntan eller en förhoppnings om att överskrida detta. När människan dog steg denne utan undantag ner till den dystra underjorden sheol utan någon chans att återvända. Det var först mycket senare, under den andra tempelperioden när den sista boken i den hebreiska bibeln skrevs, som alternativa teorier uppkom. Detta skulle enligt Levenson fungera som en lösning på ett teologiskt problem som uppkommit nämligen Guds kompensation till martyrerna. Hoppet om uppståndelsen utvecklades då som en kompensation för martyrernas trohet till Gud och uppenbarelsen, och bevis för Gud som god. Levenson är en av de forskare som argumenterar för att uppståndelsetron är importerad från *Zoroastrismen* vilket är en iransk religion.³⁷ Detta är dock vitt debatterat och det finns många som inte delar denna åsikt. Enligt till exempel Groth finns det inte tillräckligt med källor för att kunna konstatera att det är importerat därifrån.

Levenson påstår även att själva påståendet att de tidiga judarna över huvud taget trodde på den kroppsliga uppståndelsen måste komma som en chock för dagens judar och kristna och måste detta låta absurt för många. En anledning till detta är inte svår att hitta. Levenson skriver att om man idag slår upp ordet *uppståndelse* får man ofta förklaringen *Jesus återuppstigande på den tredje dagen efter korsfästelse* istället för *ett uppstigande från de döda* som är den ursprungliga förklaringen.³⁸ Men om man ser *Nationalencyklopedins ordlistas* förklaring av uppståndelsen står det ”*de dödas uppståndelse, uppväckelse till fullkomligt och evigt liv efter döden eller på ’den yttersta dagen’*”³⁹. Levenson använder sig av en amerikansk ordbok där beskrivningen således kan vara annorlunda än Nationalencyklopedins.

Den beskrivning som Levenson hittat i ordböcker idag har fått en central del i den kristna kyrkan. Till följd av detta antog, och antar, många kristna att uppståndelsen endast är kopplad till, och beroende av, Jesus. Eftersom Jesus inte finns med i judendomen finns inte heller uppståndelsen med. Detta missförstånd finns dock inte bara bland moderna kristna utan även bland moderna judar. Detta anser Levenson beror på judarnas vilja att distansera sig från sina största rivaler, de kristna. Uppfattningen delas inte bara av en del av det judiska folket utan även av rabbis. Till exempel Abba Hillel Silver, som var en konverterad rabbi i mitten av 1900-talet, sa att anledningen till att uppståndelsetron över huvud taget kan finnas inom

---

³⁷ Levenson, J. D. (2006). *Resurrection and the Restoration of Israel*, s. ix-x

³⁸ Ibid., s. 1

³⁹ Nationalencyklopedins nätupplaga, Sökord: ”uppståndelse”, <http://www.ne.se/uppstandelse>, hämtad 2014-01-21 kl. 08.40

judendomen är på grund av judendomens brist på motståndskraft mot populära strömningar. Enligt Levenson förlorar judarna sin särprägel och assimileras till den dominanta religiositeten när de tror på uppståndelsen.⁴⁰

Det finns en del undersökningar som behandlar de båda traditionerna parallellt och även i vissa fall gör jämförelser mellan dem. Men i den litteratur som behandlats för denna uppsats finns ingen jämförelse mellan de båda traditionernas syn på den återuppväckta kroppen. De arbeten som jämför de båda religionerna gör det främst utifrån den nationellt metaforiska betydelsen snarare än det kroppsliga. Detta gör att det finns en lucka där en parallell uppställning av det kroppsliga i samband med uppståndelsen, som denna uppsats koncentrerats kring, platsar.

---

⁴⁰ Levenson, J. D. (2006). *Resurrection and the Restoration of Israel*, s. 1-2

2. RESULTAT

Från upplysningstiden, 1700-talets andra hälft, och framåt var många judar tveksamma till ett liv efter döden. Denna spänning blir allt högre genom bibelstudier då man kan läsa de motsägande texterna i Gamla testamentet. Till exempel Psaltaren 104:29 ”Du döljer ditt ansikte, och de blir förskräckta, du tar ifrån dem deras ande och de dör och blir åter mull.” och Psaltaren 146:4 ”De ger upp andan och blir jord igen, då går deras planer om intet.” talar båda emot någon typ av kroppslig uppståndelse då de döda åter blir mull, samtidigt som bibeltexter såsom Jesaja 26:19, som citeras i inledningen, och Dan 12:2 ”Många av dem som sover i mullen skall vakna, några till evigt liv, andra till skam och evig fasa.” visar på att döden kanske inte är slutet.

Detta väckte frågan om vad som egentligen hände efter döden. Blev kroppen åter till mull eller kommer de döda en dag att vakna? Och vad trodde de tidiga judarna hände efter döden?

2.1 KROPP OCH SJÄL – ENHET ELLER ÅTSKILJT?

Som nämdes tidigare i uppsatsen har judendomen en holistisk kroppssyn där kropp och själ är en enhet. I hebreiskan finns det ett ord, *nefesh*, som beskriver människan som en helhet. Man skiljer därför inte på kropp och själ på samma sätt som i svenskan eller andra språk.⁴¹ När man sedan talar om holismens motpol, hellenismen, kan detta ibland kopplas direkt till kristendomen. Men begreppet används mest inom diskussionen om kristendomen som en kroppsfientlig religion. När man ser till kroppsligheten i samband med uppståndelsen är inte denna distinktion, judendom = holism och kristendom = hellenism, lika tydlig som i andra diskussioner. Nedan följer framställning av olika teologers syn på kropp och själ och förhållandet emellan dem.

Den första stora försvararen för den kroppsliga uppståndelsen är Paulus. Ca år 55 skrev han det första Korinthierbrevet riktat till den kristna församlingen i Korinth. I brevet tar Paulus upp de splittringstendenserna som fanns mellan kristna. Det handlade främst om äktenskap och skilsmässa, kyrkan och nådegåvorna, den berömda ”kärlekens lov” i kapitel 13, kvinnans ställning och uppståndelsen från de döda.⁴² Paulus har en holistisk syn på kroppen och är en förespråkare för den kroppsliga uppståndelsen. Hans argumentation är främst

---

⁴¹ Mi Yodeya. sökord "nefesh": <http://judaism.stackexchange.com/questions/8921/nefesh-neshama-and-ruach-as-words-for-soul> hämtad 2013-01-03 kl. 14.58

⁴² Nationalencyklopedins nätupplaga, sökord: ”Korinthierbreven”, <http://www.ne.se/lang/korinthierbreven>, hämtad 2014-01-21 kl. 10.30

kopplad till Jesu uppståndelse så hans syn på den kroppsliga uppståndelsen kommer att presenteras mer under nästa rubrik ”2.2 Jesus kroppslighet”.

En senare stor förespråkare för den holistiska kroppssynen var Procopius, som presenterades tidigare i ”1.6 Urval”, och han var förespråkare för den kroppsliga uppståndelsen. På 500-talet sammanfattade han debatten om den kroppsliga uppståndelsen samt förklarade de argument som fanns för den. Om man läser Setzers framställning av hans tidigare nämnda arbete kan man se att hans ”motståndare”, som han främst riktar sina ord till, hade en hellenistisk och platonsk kroppsföraktande och närmast gnostisk syn på kroppen och den kroppsliga uppståndelsen. Mer om Procopius arbete kommer senare i resultatet.

Justinus Martyren var den största kristna apologeten⁴³ på 100-talet e.kr. och hade grekisk härkomst. Han hade en holistisk kroppssyn och ansåg att uppståndelsetron var den ultimata markeringen för en riktig kristen. Om man inte trodde på den kroppsliga uppståndelsen var man inte en riktig kristen och alla som trodde på Jesus kroppsliga uppståndelse skulle själva uppstå kroppsligen.⁴⁴ Vad Jesu uppståndelse betydde för uppståndelsetron kommer tas upp senare i resultatet.

Men alla kristna på den här tiden hade inte samma holistiska synsätt som Justinus. Origenes, som även han var en kristen tänkare från samma tid, hade en hellenistisk kroppssyn och ansåg att kroppen endast var själens verktyg. Även Thomas av Aquino, som levde på 1200-talet, delade det hellenistiska tankesättet och argumenterade för att själen var överlägsen kroppen och kunde fortleva separat. Själen var inte beroende av kroppen.⁴⁵

I dagens samhälle är det oftast den Katolska kyrkans katekes framställning av uppståndelsen som man talar om i allmänhet. I den lilla katekesen, som används i denna uppsats, är de grundläggande trossammanfattningarna formulerade som frågor som de besvarar. När det gäller själen kan man läsa i katekesen att den är av Gud given.⁴⁶ På frågan om vad som sker med kroppen och själen vid döden ger katekesen detta sammanfattade svar:

Med döden, som ju innebär att kroppen skils från själen, upplöses kroppen, medan själen, som är odödlig, går Guds dom till mötes och väntar på att återförenas med kroppen, då den vid Herrens återkomst skall uppstå i förvandlat

---

⁴³ Apologet är en försvarare av framför allt religiös tro. Begreppet syftar främst på kristna försvarare på 100-talet. Nationalencyklopedins nätupplaga, sökord: ”Apologet”, <http://www.ne.se/lang/apologet>, hämtad 2014-01-21 kl. 09.33

⁴⁴ Setzer, C. (2004). *Resurrection of the body in early Judaism and early Christianity*, s. 74-75

⁴⁵ Peterson, H. (2001). *Kropp och själ i filosofi, religion och medicin*, s. 37-38

⁴⁶ Katolska kyrkans lilla Katekes, http://www.vatican.va/archive/compendium_ccc/documents/archive_2005_compendium-ccc_sv.html, Första kapitlet punkt 70, hämtad 2013-01-04 kl. 12.59

skick. Att förstå *hur* uppståndelsen skall ske överstiger vår föreställningsförmåga och vårt förnuft.⁴⁷

2.2 JESUS KROPPSLIGHET

De gick in i graven och såg en ung man i lång vit dräkt sitta där till höger, och de blev förskräckta. Men han sade till dem: ”Var inte förskräckta. Ni söker efter Jesus från Nasaret, han som blev korsfäst. Han har uppstått, han är inte här. Se, här är platsen där han blev lagd. Men gå och säg till Petrus och de andra lärjungarna.”⁴⁸

Jesu uppståndelse finns beskrivet i alla de tre synoptiska evangelierna och ovan är ett utdrag från Markusevangeliet (i bilaga 1, 2 och 3 kan ni läsa berättelsen om Jesu uppståndelse från Matteus, Markus och Lukas evangelierna). Att Gud tog boning i Kristi människokropp är grundläggande i den kristna synen på kroppen i samband med uppståndelsen. Det Jesus fick utstå kroppsligen fick även Gud utstå genom Jesus.⁴⁹ Att Jesus sedan uppstod som kroppslig individ påpekas särskilt i bibeltexter såsom Luk 24:39: ”Se på mina händer och mina fötter, det är jag och ingen annan. Känn på mig och se på mig, en ande har inte kött och ben, och det kan ni se att jag har.”

För att kunna tala om synen på kroppen i samband med uppståndelsen inom kristendomen måste man emellertid börja med att se på Jesus kroppslighet.

De kristna motståndarna mot den kroppsliga uppståndelsen trodde inte på Jesus kroppsliga uppståndelse. Eftersom de ansåg att Jesus inte uppstod kroppsligen finns det inga belägg för att några andra skulle det heller. Motståndarna ansåg antingen att Jesus endast uppstod själsligen, inte kroppsligen, eller att det till och med var så att Jesus uppståndelse endast skedde subjektivt i lärjungarnas inre.⁵⁰ Med anledning av detta har det varit viktigt för den kroppsliga uppståndelsens försvarare att bevisa Jesus kroppslighet i samband med hans uppståndelse.

Som tidigare nämnt är Paulus diskussion om den uppväckta kroppen främst kopplad till Jesus kroppslighet. I sina texter om kroppen skiljer han snarare mellan grekiskans *sarx* (kött) och *pneuma* (ande) än *soma* (kropp) och *psyche* (själ). Om *sarx* dominerar lever människan

---

⁴⁷ Katolska kyrkans lilla katekes, http://www.vatican.va/archive/compendium_ccc/documents/archive_2005_compendium-ccc_sv.html, Första kapitlet punkt 205, hämtad 2013-01-04 kl. 13.19

⁴⁸ Mark 16:3-8

⁴⁹ Peterson, H. (2001). *Kropp och själ i filosofi, religion och medicin*, s. 37

⁵⁰ Abrahamson, M. (2005). *Efter korsfästelsen*, s. 47

skiljt från Gud, och om pneuma dominerar lever människan i Kristus. En balans mellan dem är därför att föredra.⁵¹

Kyrkan i Korinth som Paulus riktar första Korinthierbrevet till var inspirerad av den grekisk-romerska kulturen vilket även involverade en platonisk syn. All materia var ond, och det slutgiltiga målet var att bli fri från den. Detta innebar att om det skulle finnas ett liv efter detta över huvud taget skulle det endast kunna vara för själen och inte för kroppen. Själen är den enda äkta kärnan till en persons identitet och den fysiska kroppen håller den endast fången. Befrielsen från det onda kommer allena vid döden. Då upphör kroppen att existera och själen lever vidare förevigt i himlen och blotta tanken på den kroppsliga uppståndelsen var osmaklig för dem.⁵²

Jesu uppståndelse utgjorde en hörnsten i Paulus kristna tro och han såg det som sin plikt att ändra de kristna i Korinths syn på den kroppsliga uppståndelsen. Enligt honom var det helt meningslöst att förkunna eller tro på Kristus alls om man inte även trodde på Jesu kroppsliga uppståndelse.⁵³ Liroyd beskriver det som att Paulus gick emot grekisk-romersk predikan och gick med det Gamla testamentet.⁵⁴

Det första argumentet som Paulus lyfter fram i sin argumentation för Jesus kroppsliga uppståndelse är dess koppling till Gamla testamentets profetia. Jesus dog på korset för att sona för våra synder och med anledning av detta var inte Jesus död en tragisk olycka utan hade en gudomlig mening. Jesus blev även begravnen och uppstånden på den tredje dagen:

Bland det första jag förde vidare till er var detta som jag själv hade tagit emot:
att Kristus dog för våra synder i enlighet med skrifterna, och att han blev begravd, att han uppstod på tredje dagen i enlighet med skrifterna (...)⁵⁵

Det han lyfter fram visar på Jesus samband med Gamla testamentets profetia. Jesus visade sig sedan för Peter och de andra lärjungarna och slutligen för Paulus själv. Dessa möten bevisade verkligheten i hans uppståndelse och att det inte skedde subjektivt i lärjungarnas minne. Paulus var sannerligen säker på vad han upplevt i sitt möte med Messias och att han var kroppsligt uppstånden.⁵⁶

---

⁵¹ Peterson, H. (2001). *Kropp och själ i filosofi, religion och medicin*, s. 37

⁵² Liroyd, D. (2011). Jesus' resurrection and the nature of the believer's resurrection body (1 cor 15:1-58), s. 95-96
Se även Levenson, J. D., & Madigan, K. J. (2009). *Resurrection: The Power of God for Christians and Jews*, s. 39

⁵³ Abrahamson, M. (2005). *Efter korsfästelsen*, s. 2

⁵⁴ Liroyd, D. (2011). Jesus' resurrection and the nature of the believer's resurrection body (1 cor 15:1-58), s. 96

⁵⁵ 1 Kor 15:3-4

⁵⁶ Liroyd, D. (2011). Jesus' resurrection and the nature of the believer's resurrection body (1 cor 15:1-58), s. 97-98

När det sedan kommer till den kroppsliga uppståndelsen på den yttersta dagen argumenterar Paulus för dess sammanhang med Jesus uppståndelse. Enligt honom kunde inte Jesus ha uppstått kroppsligen om inte de döda gör det också. Man kan inte tro på det ena och inte det andra eftersom de hör ihop. Om de döda inte uppstår var det onödigt för Jesus att göra det, och motpolen som skulle tala för att Guds son fortfarande låg död och begravnen skulle innebära att vår synd inte blivit upphävd.

Jesus var inte bara den första som uppstod utan hans uppståndelse innebär dessutom ett löfte om att fler kommer att uppstå efter honom. Hans uppståndelse garanterar att alla troende oavsett döda eller levande kommer att uppstå till evigt liv. Jesus vann över döden, men den ultimata vinsten kommer när Jesus återvänder på domens dag och besejrar Satan som från början skapade döden.⁵⁷

Även Procopius, som nämndes i föregående del, försvarade Jesus kroppslighet vid hans uppståndelse. Motståndarna, som han riktade sina ord till, ansåg att Jesus inte hade uppstått kroppsligen utan endast själsligen och behövde då inte sin kropp i anknytning till detta. Jesus predikade endast om själslig uppståndelse och aldrig om den kroppsliga. Men enligt Procopius stämde detta inte alls. I Bibeln finns bevis för att Jesus helade köttet och kroppsligen uppväckte döda i sina mirakel på jorden (se Lasaros uppväcks, Joh 11:1-44, se bilaga 5) och när han sedan uppstår gör han detta således kroppsligen. Skrifterna säger ingenting annat än att Jesus kroppsligen uppstod, annars hade man kunnat läsa klart och tydligt att Jesus kropp låg död kvar.⁵⁸

Levenson och Madigan som tillsammans har forskat om uppståndelsen inom judendom och kristendom lyfter fram debatten om Jesus kroppslighet. Ett exempel från Bibeln som de lyfter fram är Matt 28:9 som beskriver hur kvinnorna sprang från den tomma graven och mötte den återuppväckta Jesus; ”Då kom Jesus emot dem och hälsade dem, och de gick fram, grep om hans fötter och hyllade honom.”. Att kvinnorna kastar sig om Jesus fötter är både ett tecken på tillgivenhet och vördnad men bevisar främst verkligheten och kroppsligheten i Jesu uppståndelse. Levenson och Madigan talar även om Lukasevangeliet där den uppväckta Jesus äter fisk med lärjungarna (Luk 24:42-43). Att den återuppväckta Jesus äter är direkt kopplat till hans kroppslighet i form av hunger som är en av den jordliga kroppens grundläggande behov.⁵⁹

---

⁵⁷ Liroy, D. (2011). Jesus' resurrection and the nature of the believer's resurrection body (1 corr 15:1-58), s. 99-101

⁵⁸ Setzer, C. (2004). *Resurrection of the body in early Judaism and early Christianity*, s. 77

⁵⁹ Levenson, J. D., & Madigan, K. J. (2009). *Resurrection: The Power of God for Christians and Jews*, s. 21

Enligt Levenson och Madigan finns det inget uppståndelsenarrativ som understryker identiteten av den korsfäste och återuppväckta Jesus kropp så tydligt som Jesus möte med Tomas tvivlaren (Joh 20:24-28, se bilaga 4). I denna bibeltext visar Jesus hur hans kropp fortfarande bär såren från hans korsfästelse vilket kopplar hans ”nya” återuppväckta kropp till hans ”gamla” jordliga kropp. Samtidigt framställs det tydligt att hans uppväckta kropp var förändrad. Detta visar på att Jesus nya kropp inte bara var en uppväckt kropp utan även en *förvandlad kropp*. Forskare såsom N. T. Wright, en brittisk forskare inom Nya testamentet och tidig kristendom, argumenterar även han för att Jesus nya kropp var kroppslig men hade förmågan att övervinna de kroppsliga begränsningarna som en jordlig kropp hade. Därigenom var hans kropp förvandlad.⁶⁰

Magnus Abrahamson ställer även han sig frågan om Jesus uppstod kroppsligen. Enligt honom är uppståndelsen slutligen något vi inte kan förstå med vårt förnuft.⁶¹ Abrahamson lyfter fram två typer av uppståndelsesteologier man kan tala om i detta sammanhang. Den första uppståndelsesteologin innebär att Jesus väcktes *kroppsligen* till liv efter sin död på korset. Detta är den vanligaste uppfattningen i kristna sammanhang. Till denna typ av uppståndelsesteologi hör till exempel den Katolska kyrkans katekes framställning av uppståndelsen och teologer såsom Hans Küng. Den andra uppståndelsesteologin innebär att uppståndelsen inte alls handlar om ett liv efter döden utan snarare om en möjlighet att få ny förståelse för Gud i detta liv. Till denna teologityp hör teologer såsom Rudolf Bultmann och Sallie McFague.⁶²

Hans Küng är en romersk-katolsk teolog. Han anser att det inte hände något speciellt med Jesus döda kropp och den tomma graven har ingen direkt inverkan på den kristna tron. Huvudpoängen med uppståndelsen är följaktligen att det bevisade att Jesus död inte var något definitivt slut och han levde vidare i en annan dimension. Men tyngdpunkten i detta låg i att uppståndelsen var verklig och inte bara utspelade sig subjektivt i lärjungarnas inre.⁶³ Som nämnts tidigare är det idag främst Katolska kyrkans katekes framställning som man talar om i diskussion om den kroppsliga uppståndelsen. I denna framställning är det främst tre centrala punkter som lyfts fram: 1. Jesus väcktes kroppsligen till liv vid uppståndelsen och inte subjektivt i lärjungarnas inre 2. Den tomma gravens betydelse 3. Uppståndelsen är ett hopp om liv efter döden.⁶⁴

---

⁶⁰ Levenson, J. D., & Madigan, K. J. (2009). *Resurrection: The Power of God for Christians and Jews*, s. 22-23

⁶¹ Abrahamson, M. (2001). *Jesu uppståndelse som historiskt problem*, s. 12

⁶² Abrahamson, M. (2005). *Efter korsfästelsen*, s. 15

⁶³ Ibid.

⁶⁴ Ibid., s. 12-14

Vikten av att tro på uppståndelsen står tydligt i den apostoliska trosbekännelsen: ”Jag tror ock på den Helige Ande, den heliga katolska kyrkan, de heligas samfund, syndernas förlåtelse, köttets uppståndelse och ett evigt liv. Amen.”. I Katekesen står även ”Jesu uppståndelse är höjdpunkten av vår tro på Kristus (...)”⁶⁵ För den Katolska kyrkan är uppståndelsen en historisk händelse som man kan konstatera genom olika tecken och vittnesmål.⁶⁶ Det viktigaste vittnesmålet är från de kvinnor som var de första att möta Kristus efter hans uppståndelse. Även lärjungarnas möten med Jesus efter uppståndelsen är viktiga:

Medan de ännu talade stod han plötsligt mitt ibland dem och hälsade dem: ”Frid över er!” De blev rädda, och i sin förskräckelse trodde de att det var en ande de såg. Då sade han: ”Varför blir ni skrämda, varför fylls ni av tvivel? Se på mina händer och mina fötter, det är jag och ingen annan. Känn på mig och se på mig, en ande har inte kött och ben, och det kan ni se att jag har.” Och han visade dem sina händer och fötter.⁶⁷

Dessa vittnesmål ska enligt Katolska kyrkan tas som sanna och bevisar att den kroppsliga uppståndelsen har skett som en historisk händelse. När det gäller den tomma graven framställs den som det mest väsentliga tecknet på att Jesu kroppsliga uppståndelse har ägt rum.⁶⁸

Rudolf Bultman (död 1976) befinner sig mellan dessa två typer av uppståndelse-teologier. Han var en luthersk teolog som ansåg att de berättelser som finns om den historiska Jesus och uppståndelsen är fragmentariska och man kan idag knappt veta någonting om Jesus personlighet och liv. Men enligt Abrahamson man ska inte tolka detta som att Bultmann anser att det helt saknas kunskap om det⁶⁹, men att berättelserna om Jesus framträdanden har bearbetats av fantasin.⁷⁰ Han ansåg av den orsaken att den tomma graven främst var en legend som försvarar en gammalmodig tolkning och Bultmann ville framför allt avmytologisera uppståndelsebudskapets egentliga betydelse. Detta innebar att avlägsna tron på att Gud kunde handla mot naturens logiska regler. Tron på att det finns ett liv efter detta är

---

⁶⁵ Katolska kyrkans lilla katekes, http://www.vatican.va/archive/compendium_ccc/documents/archive_2005_compendium-ccc_sv.html, Första kapitlet punkt 126, hämtad 2013-01-04 kl. 13.07

⁶⁶ Katolska Kyrkans lilla katekes, http://www.vatican.va/archive/compendium_ccc/documents/archive_2005_compendium-ccc_sv.html, Första kapitlet punkt 128, hämtad 2013-01-04 kl. 13.11

⁶⁷ Luk 24:36-40 Detta är ett exempel på bibeltext där Jesus visar sig för lärjungar och bevisar sin kroppslighet och identitet för dem.

⁶⁸ Katolska kyrkans lilla katekes, http://www.vatican.va/archive/compendium_ccc/documents/archive_2005_compendium-ccc_sv.html, Första kapitlet punkt 127, hämtad 2013-01-04 kl. 13.12

⁶⁹ Abrahamson, M. (2001). *Jesu uppståndelse som historiskt problem*, s. 71

⁷⁰ Ibid., s. 79

predikat här och nu.⁷¹ Slutligen anser Bultmann att den enda kunskap man egentligen kan ha om sin framtid är att man där någon gång kommer att möta döden. Är man öppen för framtiden ska man undvika att göra en önskebild av den.⁷²

”Människans hopp inför döden blir helt enkelt att vara öppen för den okända framtid som Gud vill ge.”⁷³

2.3 DEN ÅTERUPPVÄCKTA KROPPEN

I den tidiga debatten om den kroppsliga uppståndelsen fanns det främst två läger; försvararna och motståndarna. De som var emot tron på den kroppsliga uppståndelsen hade främst ett övergripande argument; den jordliga kroppen var meningslös att återuppväcka på grund av dess köttsliga brister. För försvararna blev då den främsta prioriteringen att förklara varför den jordliga kroppen var värd att återuppväcka till en ny återuppstånden kropp.

Paulus målar upp en tydlig bild av hur den återuppväckta kroppen kommer att vara och fungera. Den nya kroppen kommer att vara försedd med stora skillnader från den gamla jordliga kroppen. Den nya kroppen var snarare en *spirituell* kropp men likväl fortfarande kroppslig i allra högsta grad. Han ville att motståndarna (de kristna i Korinth) skulle förstå att den återuppväckta spirituella kroppen både kunde vara relaterad till den gamla jordliga kroppen samtidigt som den var anmärkningsvärt förvandlad. Detta var även fallet vid Jesus uppståndelse då lärjungarna till en början inte kände igen honom på grund av hans stora förvandling.

När Jesus sedan återvänder kommer han ha besegrat de naturliga svagheterna såsom synd, sjukdomar och död vilket gör att dessa inte finns i den nya kroppen.⁷⁴

Procopius förde ett liknande resonemang som Paulus i sina texter. Det som nu följer är en sammanfattning av Setzers framställning av Procopius arbete.

De främsta av motståndarnas och förnekarnas argument som Procopius svarade emot var att köttet var källan till synd. Köttet är inte önskvärdt att återskapa efter dess upplösning. Men om kroppen mot alla odds skulle uppstå skulle det vara med samma brister som i livet. Detta skulle visa på Guds brist på makt vilket skulle vara absurt. Själen är överlägsen kroppen och det återuppstådda köttet skulle dra ner den eviga själen till dess nivå. Men sammantaget är själen en del av Gud vilket kroppen inte är, och Gud skulle vid domens dag endast rädda det

---

⁷¹ Abrahamson, M. (2005). *Efter korsfästelsen*, s. 16

⁷² Abrahamson, M. (2001). *Jesu uppståndelse som historiskt problem*, s. 84-85

⁷³ *Ibid.*, s. 85

⁷⁴ Liroy, D. (2011). Jesus' resurrection and the nature of the believer's resurrection body (1 corr 15:1-58), s. 102-109

som var en del av Gud själv.

Sammanfattningsvis svarade Procopius dessa argument med att säga att om de döda skulle uppstå med brister så kommer Jesus hela dessa såsom han gjorde i sina mirakel på jorden. Om en människa kan skapas av endast en liten droppe säd så kan säkerligen en människa återskapas efter döden. Han påminde även motståndarna att köttet inte kan synda ensam. Kroppen och själen är en enhet och ingen av delarna kan göra något på egen hand. Procopius försäkrade förnekarna om att Gud inte är motvillig och förnekar inte sin skapelse. Även om själen är en del av Gud så kommer Gud att rädda både själen och kroppen.⁷⁵

Hos de flesta teologer som undersökt den kroppsliga uppståndelsen finns ett gemensamt drag som utgörs av synen på rättvisa, belöning och bestraffning. Från början, enligt Groth, var tanken att belöningen eller bestraffningen skulle utdelas under personens livstid, men med uppståndelsetron kom även tanken på att det snarare skulle utdelas i livet efter döden. Detta gav även en rimlig förklaring till varför onda människor kunde få leva ett lyckligt liv medan goda människor fick leva ovärdigt.⁷⁶

Detta belöningsystem är starkt kopplat till det kroppsliga. De rättfärdiga skulle få sin belöning i samma kropp som de utfört sina goda gärningar med under sin livstid och de syndiga skulle få sin bestraffning på samma sätt. Med anledning av detta ligger det stor vikt vid att det är ”samma” kropp som uppstår som personen hade i livet.⁷⁷

Genom den kroppsliga uppståndelsen blir den återuppväckta kroppen en del av ett kretslopp: liv – död – upplösning – uppståndelse. Kroppen är i ständig förändring genom detta kretslopp. Hur kan då kroppen vara densamma genom hela denna cykel?

Förutom kroppens ständiga förändring var det ett problem till som behövde lösas enligt Strickland. Det var det så kallade *kannibalismproblemet*. Den kannibalism som Strickland talar om är snarare ett indirekt fenomen är direkt då det innebär att man oroade sig för att begrava personer som förmultnat och på det sättet gett näring åt naturen på ett eller annat sätt skulle ge näring åt en annan människa. Vems kropp tillhör då det köttet som på detta sätt tagit sig vidare till en annan människa, då samma kött inte kan vara del av två kroppar samtidigt?⁷⁸

Strickland, vars arbete som jag använt delar av i metoden, har sammanställt olika teorier om hur den uppväckta kroppen kan vara samma kropp genom kretsloppet samt hur man kan lösa kannibalism-problemet.

Det första synsättet Strickland lyfter fram är att varje del av personen som dött skulle bli en

---

⁷⁵ Setzer, C. (2004). *Resurrection of the body in early Judaism and early Christianity*. S. 76-77

⁷⁶ Groth, B. (2005). *Judendomen*, s. 129

⁷⁷ Strickland, L. (2010). The doctrine of 'the resurrection of the same body' in early modern thought, s. 164

⁷⁸ *Ibid.*, s. 165

del av den återuppväckta kroppen igen. Så länge alla delar är med i den återuppväckta kroppen kan den klassas som samma kropp som i livet. Detta var dock inte ett populärt synsätt då forskare, som till exempel Samuel Bold, sa att en människa aldrig kunde vara säker på att varenda partikel var tillbaka i kroppen vid uppståndelsen. Detta gjorde teorin omöjlig att bevisa.⁷⁹

Edward Stillingfleet utvecklade då synsättet vidare för att enklare kunna förklara hur det kunde vara samma kropp vid uppståndelsen. Han ansåg att så länge den återuppväckta kroppen bestod av delar som personen haft någon gång under sin livstid var den uppväckta kroppen samma kropp som i livet. Men även Stillingfleet hade många emot sig. Om detta skulle vara fallet hade Gud ofantligt många delar att välja mellan att sätta ihop vilket endast skulle bli problematiskt. Samuel Drew, som var en motståndare till Stillingfleets synsätt, utvecklade då en ny variant. Eftersom delar av kroppen förändras, försvinner eller utvecklas var det snarare så att den uppväckta kroppen kommer att bestå av delar som tillsammans skapar kroppen som personen hade någon gång i livet. Då kunde således Gud återskapa kroppen såsom den var vid 10 års ålder, 30 års ålder eller någon annan gång i livet. Detta löste även kannibalismproblemet, eftersom kroppen kunde återskapas som det var innan kannibalismen skett.⁸⁰

2.4 DEN ESSENTIELLA KÄRNAN

Många forskare som försökt förklara den återuppväckta kroppens sammansättning talar om en essentiell kärna. Det innebär att personen har en och samma kärna under hela livstiden som förblir densamma även efter döden. Men vad är egentligen denna essentiella kärna?

Genom att ha analyserat bibeltexter såsom Hes 37:1-8 (se bilaga 6), som även nämndes i inledningen, har forskare som Robert Boyle tolkat det som att det är benen och skelettet som är den essentiella kärnan. Detta är det sista som finns kvar efter förruttnelsen (Hes 37:1-6) och det som allt skapas från (Hes 37:7-8). Charles Bonnet har med detta som grund utvecklat teorin om "the germ of the body" som skall enligt honom vara den essentiella kärnan. Enligt Bonnet skulle "the germ" finnas i huvudet. Detta stämde väl överens med den judiska midrash-traditionen där människan sägs uppstå från ett mandelformat ben som sitter i människans nacke.⁸¹

---

⁷⁹ Strickland, L. (2010). The doctrine of 'the resurrection of the same body' in early modern thought., s. 167

⁸⁰ Ibid., s. 168-170

⁸¹ Ibid., s. 176

Idén om den essentiella kärnan utvecklades ytterligare av Gottfried Wilhelm von Leibniz. Han talar om "the flower of substance" som den essentiella kärnan hos människan. "The flower of substance" förändras inte även om kroppen gör det och är därför densamma genom hela kretsloppet och är även hemvisten för personens själ. Den kan bli delad men är kapabel till att sätta ihop sig själv till en helhet igen. Kroppen kan bli förstörd eller helt och hållet tillintetgjord men "the flower of substance" kommer alltid att vara intakt inför uppståndelsen. Själen innehar även en slags ritning av kroppen vilket gör att kroppen återskapas till sin helhet igen vid uppståndelsen oavsett vad som hänt med den. Detta ger en bra förklaring till hur kroppen kan anses vara densamma genom kretsloppet. Dock har Leibniz inte uttalat helt tydligt vart "the flower of substance" finns rent konkret i kroppen.⁸² Kanske är det så att det är utspritt i all kroppens materia, men det är inte utskrivet i materialet.

---

⁸² Strickland, L. (2010). The doctrine of 'the resurrection of the same body' in early modern thought, s. 172-173

3. ANALYS

3.1 SYNEN PÅ KROPPEN I SAMBAND MED UPPSTÅNDELSEN

Frågeställningarna som denna undersökning ämnade ge svar på var:

1. Hur ser de utvalda teologerna och traditionen på kroppen och själen i samband med uppståndelsen?
2. Vad skiljer och förenar teologernas och traditionens kroppssyner?
3. Finns det områden då teologernas och traditionens åsikter överlappar mellan de två religionerna?

Nedan visar jag på hur denna undersöknings lyckats svara på dessa.

3.1.1 TVÅ LÄGER

Det som främst skulle urskiljas i materialet i denna undersökning var teologernas syn på kroppen i samband med uppståndelsen. För det första skulle det urskiljas om teologerna och traditionerna hade en holistisk eller hellenistisk kroppssyn.

Inledningsvis kan man i materialet se att teologer, forskare och traditioner har hamnat i två läger i debatten om den kroppsliga uppståndelsen: hellenisternas läger som förnekar den och holisternas läger som försvarar den.

Först och främst kan man konstatera att det främst är de från den hellenistiska traditionen, och då främst de från den yttersta polen av spektrat med en platonsk kroppssyn, som är i förnekarlägret. Med detta menar jag de som inte endast ser själen och kroppen som åtskiljda snarare än en enhet utan även anser att själen är överlägsen kroppen. Det är själen som är det goda och heliga som ska leva vidare, och det kroppsliga (köttet) är förknippat med synd. Det är inte vare sig möjligt eller önskvärt att kroppen skall återuppstå efter döden.

I det andra lägret är de med holistisk och vid första anblick judisk syn på kroppen. De ser själen och kroppen som en helhet snarare än skiljt från varandra och det ena kan inte överleva utan det andra. För att människan skall kunna återuppstå måste detta vara kroppsligen annars ses det som omöjlig. Här är inte bara den kroppsliga uppståndelsen möjlig utan självklar. Många forskare argumenterar för att den kroppsliga uppståndelsen var självklar och oproblematiske för judarna efter den Babyloniska exilen och att det är inträdandet av den hellenistiska kroppssynen som gjort den ifrågasatt. Från Paulus under första hundratalet e.kr. fram till Procopius på 500-talet uttrycktes den holistiska kroppssynen som självklar i diskussionen för den kroppsliga uppståndelsen. Det var att se kroppen som en helhet som var det ultimata försvaret mot förnekarna.

För de holistiska tänkarna var detta en självklarhet på samma sätt som det för de hellenistiska tänkarna var en omöjlighet.

Enligt min analys verkar dessa två läger vara oförenliga. Så länge den platonska eller gnostiska idétraditionen råder där all materia är ond kommer inte en kroppslig uppståndelse vara önskvärd eftersom det skulle motbevisa dess kärna. Detsamma gäller tron på endast den själsliga uppståndelsen för de holistiska tänkarna då det motbevisar kärnan i deras tro på människan som en enhet.

Det hellenistiska lägret beskrivs i större utsträckning som en massa där få teologer namnges. Exempelvis Paulus, som starkt trodde på den kroppsliga uppståndelsen, försvarade sin ståndpunkt till synes förgäves för de hellenistiska medlemmarna i den grekiskt inspirerade kyrkan i Korinth. På samma sätt försvarade Procopius den kroppsliga uppståndelsen mot de samtida hellenistiska förnekarna som grupp. Båda förnekarlägren beskrivs som en massa.

3.1.2 PROBLEMET ”SAMMA KROPP”

Inom denna del av diskussionen är frågan om Guds makt som skapargud central. Om Gud kan skapa en människa från en droppe säd, kan han då även återskapa en person som dött?

De som förnekade den kroppsliga uppståndelsen hade detta i åtanke. Om Gud skulle återuppväcka människors kroppar i det skick som den var vid personens dödsögonblick skulle Gud vara tvungen att uppväcka imperfekta kroppar. Detta samstämde inte med tron på Guds allsmäktighet. Men samtidigt var det inte självklart att Gud kunde rätta till dessa felaktigheter eftersom detta skulle vara detsamma som att handla mot naturens regler. Även detta var absurt för många.

Som nämndes i det tidigare stycket är den holistiska och hellenistiska synen varandras motpoler. Det finns således många steg där emellan. De finns till exempel de som har en hellenistisk syn på kroppen där kroppen och själen är åtskiljt men att de vid uppståndelsen sätts ihop igen och behöver varandra för att fullborda den. Detta är ett exempel på en blandning av de båda spektrarna. För att se dessa olika typer av kroppssyner användes analysverktyg utformade av Strickland och bestod av fyra kroppssyner.

UK₁: En persons återuppväckta kropp kommer att bestå av alla de delar och bara de delar som personens kropp bestod av vid dödsögonblicket.

Detta synsätt kan kopplas samman med den holistiska, och ursprungligen judiska, synen på kroppen. Där är själen och kroppen en och samma enhet och ingen distinktion görs emellan dem. Här talar man inte ens om själ eller kropp åtskiljt utan endast om kroppsdelar där själen

automatiskt ingår. Man kan tänka sig att detta synsätt rådde bland det judiska folket efter den Babyloniska exilen samt under Jesus tid. Den kroppsliga uppståndelsen var då självklar.

UK₂: En persons återuppväckta kropp kommer att bestå av alla och bara de delar av materia som personens kropp bestod av vid dödsögonblicket, eller kommer att bestå (om det är möjligt) av så många delar som det är möjligt att återskapa samt några nya delar av materia som inte tidigare alls varit en del av personens kropp.

Av de fyra kroppssynerna var det främst denna som man kunde urskilja i materialet. Detta är främst i den kristna framställningen. Teologer såsom Paulus och Procopius talade för att den nya uppväckta kroppen skulle i många anseenden vara lik den gamla jordliga kroppen men även inneha signifikanta skillnader. Dessa skillnader skulle utgöras av den nya materian. Eftersom Jesus skulle ha övervunnit sina fiender skulle de svagheter som människan tidigare haft såsom synd, sjukdomar och död inte längre existera och skulle därför inte vara en del av den nya uppväckta kroppen. De ”hål” som blev efter dessa skulle fyllas med den nya materian.

Detta stämde även väl överens med Jesus återuppståndne kropp som gjorde Jesus så olik sig att lärjungarna knappt kände igen honom vid deras möten. Samtidigt kunde han visa till exempel Tomas tvivlaren att han fortfarande bar märken efter de sår som han fått vid korsfästelsen.

Procopius argumenterade även för att Jesus vid domens dag skulle hela de köttsliga brister människorna hade på samma sätt som när han levde. Detta skulle man kunna tolka som att Jesus vid sitt helande skapade ny materia för att fylla hålen efter det onda som tas bort från de återuppväckta kropparna.

Den Katolska kyrkan, som är en stor kristen tradition som jag valt att ta med, beskriver sin kroppssyn i sin katekes. Även den Katolska kyrkan har denna kroppssyn. Detta är intressant då denna tradition, till skillnad från till exempel Paulus och Procopius, fortfarande är aktuell i form av katekesen som läses frekvent i nutid. Även om det i katekesen står att själen och kroppen skiljs åt vid döden och själen sedan vilar hos Gud kommer den slutligen att återvända till kroppen när Messias återvänder. Därefter kommer människan att uppstå fast då i förvandlad form, vilket var detsamma som skedde med Jesus. De syndiga delarna kommer då ersättas med ny materia.

UK₃: En persons återuppväckta kropp kommer att bestå av någon form av essentiell kärna som förblir numeriskt samma kärna som personens kropp under livstiden innehöll, samt av andra bitar av materia som har eller inte har varit sammansatta under livstiden.

Många teologer och forskare förespråkar även detta synsätt. Det förespråkar fortfarande en kroppslig uppståndelse men gör materia sekundär i sammansättningen av den återuppväckta kroppen då den essentiella kärnan är den centrala. Denna essentiella kärna kan både sitta på ett specifikt ställe i kroppen såsom i hjärnan eller nacken eller vara utspridd i alla kroppens delar. Vissa forskare har argumenterat för att det är benen och skelettet som skulle vara den essentiella kärnan då det är det sista som finns kvar efter förruttnelsen. Ett annat exempel är Charles Bonnet essentiella kärna "the germ of the body" som skulle sitta i huvudet. Den essentiella kärnan behöver dock inte sitta på ett bestämt ställe i kroppen utan kan vara utspridd i all materia i kroppen. Man ska dock inte missförstå den essentiella kärnan som detsamma som själen, utan är snarare själens boning. På grund av detta måste den essentiella kärnan finnas i kroppen för att själen skall kunna ta boning i den.

UK₄: En persons återuppväckta kropp kommer att bestå av samma själ förenat med en mängd materia.

De som inte höll med om att uppståndelsen skulle vara kroppslig som i "köttlig" talade dock om en slags kropp. Denna kropp består då inte av kött. Begreppet "materia" kan då lämnas öppet denna kroppssyn kan då kopplas till den hellenistiska traditionen.

I senare tid har man talat om en spirituell kropp som antingen kan innebära en rent kroppslig kropp, eller någonting annat uttalat, och denna kroppssyn kan användas för att svara på detta. Dock har inte denna kroppssyn tagit stor del av min uppsats.

Alla dessa synsätt kräver att den återuppväckta kroppen består av både en kropp och en själ. UK₁ beskriver dock endast kroppen men, som nämndes tidigare, stämmer detta överens med den holistiska traditionen där ingen distinktion mellan dem görs. Antagligen skulle ingen säga att den uppstodde kroppen inte bestod av en själ. Själen är underförstådd i sammanhanget.

Gnostikerna och de som var inspirerade av den platonska filosofin hör inte till någon av dessa, då de ansåg att all materia var ond. Alla dessa fyra kroppssyner kräver någon typ av materia för att förklara den uppväckta kroppen och dessa går då inte att applicera på denna del av spektrat.

3.2 RELIGIONSÖVERSKRIDANDE ELLER INTE?

Vid första anblick kan man tro att det som skapat de stora skillnaderna mellan tänkarnas syn på den kroppsliga uppståndelsen är endast det faktum att kristendomen redan har mött sin Messias på jorden, vilket diskuteras nedan, medan judarna fortfarande väntar på sin. När man

sedan studerar materialet närmare märker man att detta inte är fallet, samt att det inte är tydligt vad anledningen till detta är.

De skillnader som man kan se mellan religionerna har dock en orsak, som nämndes ovan, nämligen Jesus. Närmare bestämt synen på Jesus kropp. Detta är ett faktum som inte går att förneka. Kristendomen innefattar Jesus vilket judendomen inte gör. Det faktum att Jesus uppstod på den tredje dagen har således haft en inverkan på den kristna synen på den kroppsliga uppståndelsen. Men tolkningsskiljaktigheterna inom de båda religionerna är stora. Många forskare, Groth till exempel, argumenterar för att man inom den tidiga judendomen såg den kroppsliga uppståndelsen som självklar efter den Babyloniska exilen samtidigt som en del hävdar att detta inte kan ses som en självklarhet.

Något annat som skapat tvivelaktigheter är Gamla testamentets otydlighet när det gäller att framställa livet efter detta. Det man vet med säkerhet är att judarna trodde på underjorden, sheol, och att själen vilar där i väntan på uppståndelsen och att detta skuggrike antagligen är importerat från Mellanöstern. Det är dock inte sheol som är den stora tolkningsfrågan, utan snarare vilken typ av uppståndelse Messias återkomst innebar.

De flesta forskare har ansett sig kunnat konstatera att den kroppsliga uppståndelsen knappt står utskrivet i Gamla testamentet. Men vad innebär detta? De som sett på den kroppsliga uppståndelsen ur ett historiskt perspektiv tolkar det som att den allmänna uppståndelsen var allmänt vedertagen och därför inte behövde skrivas ut tydligt i den hebreiska bibeln. Dåtids läsare hade redan detta fenomen som kontext. Men de forskare som enbart utgått från Gamla testamentets skrifter som historiska källor tolkar det som att dess frånvaro i Gamla testamentet innebär helt enkelt att detta inte var en del av den gamla judendomen. Hur verkligheten såg ut på den tiden är någonting som vi kanske aldrig får reda på även om många gör sanningsanspråk.

Samtidigt måste man ta hänsyn till att det är en hebreiska bibeln vi talar om. Språktolkningen är erkänd svår. Till skillnad från det svenska språket har hebreiska språket har ett ord för att beskriva människan som helhet, *nefesh*, och man skiljer då inte på kropp och själ på samma sätt som i svenskan eller andra språk. Med anledning av detta har många forskare argumenterat för att uppståndelsen då måste vara kroppslig för att det ska vara möjlig för den att få genomslag i den tidiga judiska traditionen.

Som nämnts tidigare är distinktionen mellan judendom och kristendom inte så tydlig som man tror inom denna diskussion. Samma argument som lyfts fram om den kroppsliga uppståndelsens frånvaro i Gamla testamentet (att den var underförstådd i det judiska samhället och därför inte skrevs ut tydligt) återkommer i diskussionen om dess frånvaro i Nya

testamentet. Även om uppståndelsen är en del av Jesus budskap är det en förhållandevis liten del av hans predikan. Man kan inte bortse från att Jesus var jude och levde i en hebreisk kontext. Om det nu var så att den allmänna kroppsliga uppståndelsen var självklar är det inte så konstigt att Jesus inte predikade så mycket om den samt att den inte får mer utrymme i vare sig det Gamla eller Nya testamentet.

Något annat som går att konstatera genom denna analys är att det inte finns någon teolog namngiven i litteraturen som helt motsäger sig någon form av uppståndelse efter döden, även om den litteratur som använts i denna undersökning endast bearbetat den kroppsliga uppståndelsen. Det kommer att ske en uppståndelse kroppsligen, själsligen eller både och. Detta visar på att det fortfarande är underförstått för en del att det kommer att ske en uppståndelse i någon form.

Då svaren på de tre frågeställningarna flätas in i varandra ger varje underrubrik en del av svaret på varje frågeställning.

4. AVSLUTANDE DISKUSSION

Även om det holistiska synsättet har setts som typiskt judiskt kan man konstatera att det finns representerat inom även kristendomen. Den hellenistiska traditionen fanns representerad redan under antiken, innan Jesus, och gnosticismen tog fasta vid detta. Hellenismen har även kopplats samman med dagens kristendom i diskussionen om dess kroppsfientlighet.

Man kan inte säga att dessa två traditioner tillhör olika religiösa läger, även om hellenismen är ovanlig inom judendomen.

Förhållandet mellan dessa två traditioner i diskussionen om den kroppsliga uppståndelsen har genom denna undersökning haft ett konstant mönster: Dess försvarare kommer från den holistiska traditionen och dess motståndare kommer från den hellenistiska. Genom analysen av materialet verkar det som att de holistiska tänkarna närmast stod ensamma i sin kamp mot den hellenistiska massan till exempel Paulus mot den kristna församlingen i Korinth eller Procopius mot de hellenistiska ”förnekarna”. Hade undersökningen riktat in sig på den själsliga uppståndelsen kanske de hellenistiska motståndarna utmärkts mer.

Över tid har denna judiska syn på den kroppsliga uppståndelsen som självklar övergått till ett mellanting där själva uppståndelsen är självklar, men inte uttalat kroppslig eller själslig.

Något som förbryllar i denna undersökning är den svårtolkade synen på Guds ultimata rättvisa. Belöningen för de rättfärdiga vid den kroppsliga uppståndelsen är inom judendomen att uppstiga ur den dystra underjorden sheol och få en spirituellt och förvandlad kropp, inom kristendomen även ett evigt liv i paradiset. Vilken typ av bestraffning det handlar om är dock outtalat. I det jordliga livet, innan uppståndelsen, är det helvetet och satan som är den uttalade bestraffningen för de syndiga inom den kristna traditionen. Men vid domens dag skulle Jesus besegra satan och döden och sedan belöna de rättfärdiga. Men vad är då bestraffningen för de syndiga? Vad är det som övertar Satans och helvetets plats? Även om det är så att människan ska få bestraffning i samma kropp som i livet användes till att göra de syndiga handlingarna, är det inte sagt om själva bestraffningen kommer att vara kroppslig. Och om Jesus har övervunnit synd och sjukdomar, finns det då något kroppsligt straff kvar? Kanske är avsaknaden av kroppsdelar ett alternativt straff, detta är dock min egen tanke och det finns inget belegg för det i forskningen som bearbetats för denna uppsats. Detta kan dock vara intressant att undersöka som komplement till denna uppsats samt den allmänna debatten inom ämnet.

Det mest överraskande resultatet är den religionsöverskridande aspekten, vilket behandlas av frågeställning 3. För att undersöka vilken syn på kroppen i samband med uppståndelsen teologer har haft ligger inte vikten vid att skilja de judiska tänkarna från de

kristna. Det är snarare att skilja mellan om de tillhör den holistiska eller hellenistiska lägret samt vilken kroppssyn de förespråkar som är det viktiga. Man kan i denna undersökning se som nämnts tidigare att det holistiska synsättet finns representerat i båda religionerna. Då spelar det ingen roll vilken religion de holistiska tänkarna tillhör, deras kroppssyn är fortfarande samstämmig.

Att den Katolska katekesen fortfarande förespråkar den kroppsliga uppståndelsen är även intressant i sig. Katekesundervisning är fortfarande vanlig inom den katolska kyrkan och om man har intresse för den katolska tron eller vill konvertera är det katekesen man ombeds att läsa. Den sammanfattar vad den katolska kyrkan tror på och står för. Att kunna se UK₂, som var vanlig speciellt från Jesus levnadstid fram till 500-talet och Procopius, så tydligt i en källa som används i nutid ger den kroppsliga uppståndelsen i dagens Katolska tradition.

Om man skulle bedriva vidare forskning inom detta område vore ett tidsöverskridande perspektiv vara intressant. Även om denna undersökning omnämner tänkare från olika tidsepoker var det inte utvecklingen över tid som ämnades undersökas. Att se hur den holistiska och hellenistiska synen på den kroppsliga uppståndelsen utvecklas över tid vore ett intressant steg att ta.

Då många av de teologer som namnges i litteraturen är från den kristna traditionen skulle det ge en ytterligare dimension till undersökningen om fler judiska tänkare framställdes. Detta skulle ge en mer övergripande framställning av den judiska traditionen.

Slutligen konstaterar alla teologerna i den utvalda litteraturen att det idag inte är så vanligt med tron på den kroppsliga uppståndelsen. Men även om detta är fallet fortsätter det att förundra forskare. Detta går såklart hand i hand med bibelforskningen då bibeltexter kan kopplas till detta ämne. Så länge kristendomens och judendomens historia inspirerar forskare kommer de stöta på den kroppsliga uppståndelsen och förundras av den.

5. REFERENSER

TRYCKTA KÄLLOR

- Abrahamson, M. (2005). *Efter korsfästelsen: om tro, förnuft och jesu uppståndelse*. Skellefteå: Artos & Norma Bokförlag.
- Abrahamson, M. (2001). *Jesu uppståndelse som historiskt problem: en studie av Rudolf Bultmanns och Wolfhart Pannenberg's tolkningar*. Skellefteå: Norma.
- Bibel 2000, Bibelkommissionens översättning. Libris förlag, Örebro
- Diemling, M., & Veltri, G. (Red.). (2009). *The Jewish Body: Corporeality, society and identity in the Renaissance and early modern period*. Boston: Leiden.
- Evans, C. A. (2005). Jewish Burial Traditions and the Resurrection of Jesus. *Journal for the Study of the Historical Jesus* , 233-248.
- Groth, B. (2005). *Judendomen: Kultur, Historia, Tradition*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Levenson, J. D. (2006). *Resurrection and the Restoration of Israel: The Ultimate Victory of the God of life*. New Haven: Yale University Press.
- Levenson, J. D., & Madigan, K. J. (2009). *Resurrection: The Power of God for Christians and Jew*. New Haven: Yale University Press.
- McGrath, A. E. (2011). *Christian Theology: An introduction* (5 uppl.). Oxford: Wiley-Blackwell.
- Peterson, H.-I. (2001). *Kropp och Själ i filosofin, religion och medicin: idéhistoriskt översikt från antiken till vår egen tid*. Sävedalen: Warne.
- Setzer, C. (2004). *Resurrection of the Body in early judaism and early christianity*. Boston: Brill Academic Publishers.
- Sigurdson, O. (2006). *Himmelska kroppar: Inkarnation, blick, kroppslighet* (Vol. Logos Pathos nr 6 ed). Munkedal: Munkreklam AB.
- Strickland, L. (2010). The doctrine of 'the resurrection of the same body' in early modern thought. *Religious Studies* (46), 163-183..

ELEKTRONISKA KÄLLOR

- Harvard Divinity School (2013) Hemsida. URL: <http://www.hds.harvard.edu/people/faculty>
- Katolska kyrkan. (2005). *Katolska kyrkans lilla katekes*. Hämtat från http://www.vatican.va/archive/compendium_ccc/documents/archive_2005_compendium-ccc_sv.html 2013
- Manhattan College (2013) Hemsida. URL: <http://manhattan.edu/faculty>
- Mi Yodeya. (u.d.). Hämtat från sökord "nefesh": <http://judaism.stackexchange.com/questions/8921/nefesh-neshama-and-ruach-as-words-for-soul> den 03 01 2013
- Nationalencyklopedin, Nätupplaga, <http://www.ne.se>

6. BILAGOR

Bilaga 1 – Jesu uppståndelse (Matt 27:62-28:10)

⁶²Nästa dag – det var dagen efter förberedelsedagen – gick översteprästerna och fariséerna tillsammans till Pilatus ⁶³och sade: ”Herre, vi har kommit att tänka på att när den där bedragaren ännu var i livet sade han: ’Efter tre dagar skall jag uppstå.’ ⁶⁴Ge därför order om att graven bevakas under tre dagar, så att inte hans lärjungar kommer och rövar bort honom och sedan säger till folket att han har uppstått från de döda. Då blir det sista bedrägeriet värre än det första.” ⁶⁵Pilatus svarade: ”Ni får en vaktstyrka. Gå och bevaka graven så gott ni kan.” ⁶⁶De gav sig i väg och skyddade den genom att försegla stenen och sätta ut vakterna.

Kvinnorna vid graven

28¹Efter sabbaten, i gryningen den första veckodagen, kom Maria från Magdala och den andra Maria för att se på graven. ²Då blev det ett kraftigt jordskalv, ty Herrens ängel steg ner från himlen och kom och rullade undan stenen och satte sig på den. ³Hans utseende var som blixten och hans kläder vita som snö. ⁴Vakterna skakade av skräck för honom och blev liggande som döda. ⁵Men ängeln sade till kvinnorna: ”Var inte rädda. Jag vet att ni söker efter Jesus, som blev korsfäst. ⁶Han är inte här, han har uppstått, så som han sade. Kom och se var han låg. ⁷Skynda er sedan till hans lärjungar och säg till dem: ’Han har uppstått från de döda, och nu går han före er till Galiléen. Där skall ni få se honom.’ Nu har jag sagt er detta.” ⁸De lämnade genast graven, och fyllda av bävan och glädje sprang de för att berätta det för hans lärjungar. ⁹Då kom Jesus emot dem och hälsade dem, och de gick fram, grep om hans fötter och hyllade honom. ¹⁰Men Jesus sade till dem: ”Var inte rädda. Gå och säg åt mina bröder att bege sig till Galiléen. Där skall de få se mig.”

Bilaga 2 – Jesu uppståndelse (Mark 16:1-20)

Kvinnorna vid graven

16¹När sabbaten var över köpte Maria från Magdala och Maria, Jakobs mor, och Salome välluktande kryddor för att gå och smörja honom. ²Tidigt på morgonen efter sabbaten kom de till graven när solen gick upp. ³Och de sade till varandra: ”Vem skall rulla undan stenen från graven åt oss?” ⁴Men så fick de se att stenen var bortrullad, den var mycket stor. ⁵De gick in i graven och såg en ung man i lång vit dräkt sitta där till höger, och de blev förskräckta. ⁶Men han sade till dem: ”Var inte förskräckta. Ni söker efter Jesus från Nasaret, han som blev korsfäst. Han har uppstått, han är inte här. Se, här är platsen där han blev lagd. ⁷Men gå och säg till Petrus och de andra lärjungarna: ’Han går före er till Galiléen. Där skall ni få se honom, som han har sagt er.’” ⁸Då lämnade de graven och sprang därifrån, darrande och utom sig. Och de sade ingenting till någon, för de var rädda.

Den uppståndne visar sig

⁹[När Jesus hade uppstått på morgonen efter sabbaten visade han sig först för Maria från Magdala, från vilken han hade drivit ut sju demoner. ¹⁰Hon gav sig i väg och berättade det för dem som varit tillsammans med honom och som nu sörjde och grät. ¹¹När de fick höra att han levde och att hon hade sett honom trodde de inte på det.

¹²Därefter visade han sig i annan skepnad för två av dem medan de var på väg ut på landet.¹³Också de gick bort och berättade det för de andra, men inte heller de blev trodda.

¹⁴Sedan visade han sig också för de elva medan de låg till bords, och han förebrådde dem deras otro och halsstarrighet, då de inte hade trott på dem som sett honom uppstånden. ¹⁵Han sade till dem: ”Gå ut överallt i världen och förkunna evangeliet för hela skapelsen. ¹⁶Den som tror och blir döpt skall räddas, men den som inte tror skall bli dömd. ¹⁷Dessa tecken skall följa dem som tror: i mitt namn skall de driva ut demoner, de skall tala nya tungomål, ¹⁸de skall ta ormar med sina händer, de skall inte bli skadade om de dricker dödligt gift, och de skall lägga sina händer på sjuka och göra dem friska.”

¹⁹När herren Jesus hade talat till dem blev han upptagen till himlen och satte sig på Guds högra sida. ²⁰Men de gick ut och predikade överallt, och Herren bistod dem och bekräftade ordet genom de tecken som åtföljde det.

Bilaga 3 – Jesu uppståndelse (Luk 23:55-24:12)

Kvinnorna och Petrus vid graven

⁵⁵Kvinnorna som hade kommit från Galiléen tillsammans med Jesus följde med och såg graven och hur hans kropp lades där. ⁵⁶När de hade återvänt hem gjorde de i ordning välluktande kryddor och oljor, och sabbaten tillbringade de efter lagens bud i stillhet.

24¹Men dagen efter sabbaten gick de i gryningen till graven med kryddorna som de hade gjort i ordning. ²De fann att stenen var bortrullad från graven, ³och när de gick in kunde de inte finna herren Jesu kropp. ⁴De visste inte vad de skulle tro, men då stod där två män i skinande kläder framför dem. ⁵Kvinnorna blev förskräckta och sänkte blicken mot marken, men männen sade till dem: ”Varför söker ni den levande här bland de döda? ⁶Han är inte här, han har uppstått. Kom ihåg vad han sade till er medan han ännu var i Galiléen: ⁷att Människosonen måste överlämnas i syndiga människors händer och korsfästas och uppstå på tredje dagen.” ⁸Då kom de ihåg hans ord, ⁹och när de hade återvänt från graven berättade de alltsammans för de elva och alla de andra. ¹⁰Det var Maria från Magdala och Johanna och Maria, Jakobs mor. Även de andra kvinnorna i deras sällskap talade om det för apostlarna. ¹¹De tyckte att det bara var prat och trodde inte på dem. ¹²Men Petrus sprang genast bort till graven. När han lutade sig in såg han bara linnesvepningen ligga där, och han gick därifrån full av undran över det som hade hänt.

Luk 24:36-49

Den uppståndne visar sig

³⁶Medan de ännu talade stod han plötsligt mitt ibland dem och hälsade dem: ”Frid över er!” ³⁷De blev rädda, och i sin förskräckelse trodde de att det var en ande de såg. ³⁸Då sade han: ”Varför blir ni skrämnda, varför fylls ni av tvivel? ³⁹Se på mina händer och mina fötter, det är jag och ingen annan. Känn på mig och se på mig, en ande har inte kött och ben, och det kan ni se att jag har.” ⁴⁰Och han visade dem sina händer och fötter. ⁴¹Då de av idel glädje och förvåning ännu inte kunde tro, frågade han dem: ”Finns det något att äta här?” ⁴²De räckte honom en bit stekt fisk, ⁴³och de såg hur han tog den och åt.

⁴⁴Han sade till dem: ”Detta är vad jag sade till er när jag ännu var hos er, att allt måste uppfyllas som står skrivet om mig i Moses lag, hos profeterna och i psalmerna.” ⁴⁵Sedan öppnade han deras sinnen så att de kunde förstå skrifterna. ⁴⁶Och han sade till dem: ”Detta är alltså vad skriften säger: Messias skall lida och uppstå från de döda på tredje dagen, ⁴⁷och syndernas förlåtelse genom omvändelse skall förkunnas i hans namn för alla folk, med början i Jerusalem. ⁴⁸Ni skall vittna om allt detta. ⁴⁹Och jag skall sända er vad min fader har lovat. Men ni skall stanna här i staden tills ni har blivit rustade med kraft från höjden.”

Bilaga 4 – Tomas Tvivlaren (Joh 20:19-29)

²⁴En av de tolv, Tomas, som kallades Tvillingen, hade inte varit med när Jesus kom. ²⁵De andra lärjungarna sade nu till honom: ”Vi har sett herren”, men han sade: ”Om jag inte får se spikhålen i hans händer och sticka handen i hans sida tror jag det inte.” ²⁶En vecka senare var lärjungarna samlade igen, och Tomas var med. Då kom Jesus, trots att dörrarna var reglade, och stod mitt ibland dem och sade: ”Frid åt er alla.” ²⁷Därefter sade han till Tomas: ”Räck hit ditt finger, här är mina händer; räck ut din hand och stick den i min sida. Tvivla inte, utan tro!” ²⁸Då svarade Tomas: ”Min Herre och min Gud.”

Bilaga 5 - Lasaros Uppväcks (Joh 11:1-44)

¹En man som hette Lasaros låg sjuk. Han var från Betiana, byn där Maria och hennes syster bodde. ²(Det var Maria som smorde Herren med välluktande balsam och torkade hans fötter med sitt hår, och Lasaros som låg sjuk var hennes bror.)

³Systrarna skickade bud till Jesus och lät säga: ”Herren, din vän är sjuk.” ⁴När Jesus hörde det sade han: ”Den sjukdomen leder inte till döden utan skall visa Guds barmhärtighet, så att Gud son blir förhärligad genom den.” ⁵Jesus var mycket fäst vid Marta och hennes syster och Lasaros. ⁶När han nu hörde att Lasaros var sjuk stannade han först kvar två dagar där han befann sig, ⁷men sedan sade han till lärjungarna: ”Låt oss gå tillbaka till Judéen.”

⁸Lärjungarna sade till honom ”Rabbi, nyss försökte judarna stena dig, och nu går du tillbaka dit!” ⁹Jesus svarade: ”Har dagen inte tolv timmar? Den som vandrar om dagen snavar inte eftersom han ser denna världens ljus. ¹⁰Men den som vandrar om natten, han snavar, eftersom ljuset inte finns i honom.” ¹¹Efter att ha sagt detta fortsatte han ”Vår vän Lasaros sover, men jag går dit för att väcka honom.” ¹²Då sade lärjungarna: ”Herre, sover han, så blir han frisk.” ¹³Jesus hade talat om hans död, men de trodde att han menade vanlig sömn. ¹⁴Då sade Jesus rent ut till dem: ”Lasaros är död. ¹⁵och för er skull, för att ni ska tro, är jag glad att jag inte var där. Men låt oss nu gå till honom.” ¹⁶Tomas, som kallades Tvillingen, sade till de andra lärjungarna: ”Låt oss gå med för att dö med honom.”

¹⁷När Jesus kom dit fann han att Lasaros redan hade legat fyra dagar i graven. ¹⁸Betania låg inte långt från Jerusalem, ungefär en halvtimmes väg, ¹⁹och många judar hade kommit ut till Marta och Maria för att trösta dem i sorgen över brodern. ²⁰När Marta hörde att Jesus var på väg gick hon och mötte honom. Men Maria satt kvar hemma. ²¹Marta sade till Jesus: ”Herre, om du hade varit här hade min bror inte dött. ²²Men jag vet ändå att Gud skall ge mig vad du än ber honom om.” ²³Jesus sade: ”Din bror kommer att uppstå.” ²⁴Marta svarade: ”Jag vet att han skall uppstå vid uppståndelsen på den sista dagen.” ²⁵Då sade Jesus till henne: ”Jag är uppståndelsen och livet. Den som tror på mig skall leva om han än dör, ²⁶och den som lever och tror på mig skall aldrig någonsin dö. Tror du detta?” ²⁷Hon svarade: ”Ja, herre, jag tror att du är Messias, Guds son, han som skulle komma hit till världen.”

²⁸Sedan gick hon hem och kallade på sin syster Maria och viskade: ”Mästaren är här och kallar på dig.” ²⁹När Maria hörde det steg hon strax upp och gick för att möta honom. ³⁰Men Jesus hade ännu inte kommit in i byn utan var kvar där Marta hade träffat honom. ³¹Judarna som var hemma hos Maria för att trösta henne såg att hon hastigt reste sig och gick ut, och de följde efter i tron att hon gick till graven för att gråta där. ³²När Maria nu kom dit där Jesus var och fick se honom kastade hon sig för hans fötter och sade: ”Herre, om du hade varit här hade min bror inte dött.” ³³När Jesus såg hur hon grät och hur judarna som hade följt med henne också grät blev han upprörd och skakad i sitt innersta, ³⁴och han frågade: ”Var har ni lagt honom?” De sade: ”Herre, kom och se.” ³⁵Jesus föll i gråt. ³⁶Då sade judarna: ”Se, hur mycket han höll av honom.” ³⁷Men några av dem sade: ”Kunde inte han som öppnade ögonen på den blinde ha gjort så att Lasaros inte behövt dö?” ³⁸Jesus blev åter upprörd och gick till graven. Det var en klipphåla med en sten för öppningen. ³⁹Jesus sade: ”Ta bort stenen.” Den dödes syster Marta sade då: ”Herre, han luktar redan, det har ju gått fyra dagar.” ⁴⁰Jesus sade till henne: ”Har jag inte sagt dig att om du tror, skall du få se Guds härlighet?” ⁴¹De tog bort stenen, och Jesus lyfte blicken mot himlen och sade: ”Fader, jag tackar dig för att du har hört mig. ⁴²Själv visste jag att du alltid hör mig, men jag säger detta med tanke på alla dem som står här, för att de skall tro på att du har sänt mig.” ⁴³Sedan ropade han med hög röst: ”Lasaros, kom ut.” ⁴⁴Och den döde kom ut med armar och ben

inlindade i bindlar och med ansiktet täckt av en duk. Jesus sade åt dem: ”Gör honom fri och låt honom gå.”

Bilaga 6 (Hes 37:1-8)

De förtorkade benen får liv

37¹Herrens hand rörde vid mig, och med sin ande förde han mig bort och satte ner mig i dalen. Den var full av benknotor.²Han ledde mig runt, och jag såg dem ligga överallt i dalen, helt förtorkade.³Han frågade mig: ”Människa, kan dessa ben få liv igen?” Jag svarade: ”Herre, min Gud, det vet bara du.”⁴Han sade: ”Profetera och säg till dessa ben: Förtorkade ben, hör Herrens ord!⁵Så säger Herren Gud: Jag skall fylla er med ande och ge er liv.⁶Jag skall fästa senor på er, bädda in er i kött och dra hud över er, jag skall fylla er med ande och ge er liv. Då skall ni inse att jag är Herren.”

⁷Jag profeterade som jag hade blivit befalld. Medan jag profeterade hördes ett rasslande – det var ben som sattes till ben och fogades samman.⁸Jag såg att de fick senor och bäddades in i kött och att hud drogs över dem. Men det fanns ingen ande i dem.

⁹Han sade till mig: ”Profetera, människa, profetera och säg till anden: Så säger Herren Gud: Kom, ande, från de fyra väderstrecken! Blås på dessa dräpta och ge dem liv!”

¹⁰Jag profeterade som han hade befallt mig. Då fylldes de av anden, de fick liv och reste sig upp, en väldig här.

¹¹Han sade till mig: ”Människa! Dessa ben är Israels folk. De säger: Våra ben är förtorkade, vårt hopp är ute, vi är förlorade. ¹²Profetera därför och säg till dem: Så säger Herren Gud: Jag skall öppna era gravar och hämta upp er ur dem, mitt folk, och föra er hem till Israels land. ¹³När jag öppnar era gravar och hämtar upp er ur dem, mitt folk, då skall ni inse att jag är Herren. ¹⁴Jag skall fylla er med min ande och ge er liv och låta er bo i ert eget land. Då skall ni inse att jag är Herren. Jag har talat, och jag skall göra som jag har sagt, säger Herren.”